

TAYGELDİ AİLESİ

(AYRI CINSTEN ÇOCUKLU DULLARIN EVLENMELERİ)

Doç. Dr. İbrahim YASA

Konuya Giriş :

Medeni Kanunumuzun evlenme ve aile teşkili yargılarının ne dereceye kadar ve ne suretle uygulandığı meselesi ile uzun zamandan beri ilgilenmekteyim. Bu sebeple memleketimizin gazete, dergi ve bilimsel araştırmalarında hiç rastlamadığım, fakat memleketimizin birçok yer ve bölgelerinde cereyan etmekte olan birkaç ATİPİK evlenme şekil ve usulü üzerinde durmak istiyorum. Bu usullerden belki herkesce bilineni iç-güveyilik, daha az bilineni ölen kardeşin karısı, yani yenge veya gelinle (1) başka biri de ölen karının kız kardeşi, yani baldızı (*) ile (2) evlenme olaylarıdır. Belki birçok toplumbilimcilerin dahi pek farkında olmadıkları ayrı cinsten çocuklu dulların evlenme şekil veya usulleridir. Bu yazıda ele almak istediğimiz temel konu halkın TAYGELDİ diye adlandırdıkları evlenme müessesesi olduğu için az önce sözünü et-

(1) Hans Freyer, Sosyolojiye Giriş Sh. 196. (Levirat) 1957.

(*) Baldızla evlenme memleketimizin çeşitli yer ve bölgelerine göre değişiklikler gösterir. Örneğin Karadeniz'in Rize ilinde sadece şehir içinde baldızla evlenme olduğu halde aynı il içinde, köylerde ölen kardeşin karısı ile de evlenilebilir. Buna karşılık olarak köylerde baldızla evlenme yasaktır. Yenge ve baldızla evlenme yine örneğin İsparta'nın Senirkent kasabasında başka şartlara bağlıdır. Burada yenge ile evlenebilmek için erkeğin yengesinden yaş itibarile çok küçük olmaması ve kadının çocuklarının yaşları amcalarinkine yakın bulunması gerekir. Tersine vuku bulacak olursa toplumca çok ayıp sayılır. Aynı kasaba köylerinde büyük baldızla evlenme ayıp sayılır. Çünkü büyük baldız saygıdeğer bir kimsedir. Baldızla olan evlenmeler sonunda doğan çocukların teyzelerine «anne» demeleri zorlanır.

(2) Aynı eser Sh. 197 (Sororat).

tiğimiz iki çeşit evlenme şekillerine kısaca dokunmakla yetinerek temel konumuz olan taygeldi şeklini çeşitli bakımlardan incelemeye çalışacağız.

Gelinin erkek evine gideceği yerde, erkeğin kızın evine iç güveyisi olarak gitmesi sureti ile evlenme, memleketimizde erkeğin aile reisliği görevini sarstığı için pek yaygın bir olay değildir. Bu şekil evlenme halk tarafından hiç de makbul sayılmaz (*).

Sosyal antropolojide sık sık sözü edilen, ölen erkek kardeşin dul karısı ile geride kalan kardeşin evlenmesi, memleketimizde oldukça yaygın başka bir atipik evlenme şeklidir. Bu durumda evlenen erkek zaten evli ise, iki karının birbirine karşı münasebetlerini anlatmak için halk (kuma, ontak, içli-dışlı, eşli) gibi kelimelerle kullanılmaktadır. Bu hallerde ikinci kadına sadece dinî nikâh kıyılır ve bundan doğan çocuklar nüfusa birinci kadından doğmuş gibi kaydedtirilir (**).

Bir dul erkeğin ölen karısının kız kardeşi ile evlenmesi bazı yerlerde özellikler gösterir ve bu olaya daha çok kır ve köy topluluklarında rastlanır. Bu evlenmede küçük kardeş ölen ağabeyinin karısı ile evlenebilir. Ölen küçük kardeşin karısı ile ağabeyinin evlenmesini toplum hoş görmediği için birçok yerlerde **tabû** sayılır. Bunun sebebi büyük erkek kardeşin, toplum tarafından, küçük kardeşi ile karısının hâmisî, koruyucusu, baba vekili sayılması telâkkisidir. Bu genel kuralın tersine olarak pek az da olsa bu çeşit evlenmeler olduğu köylülerle yapılan mülâkatlardan anlaşılmış bulunmaktadır. İç-güveyiliği, yenge ve baldızla evlenme geleneklerini devam ettiren köy ve kır topluluklarıdır ve bunlar memleketimizde sık sık görülen olaylardır. Giriş niteliğinde olan atipik birkaç evlenme olayına böylece dokunduktan sonra temel konumuz olan taygeldiye geçebiliriz ki, en kısa tanım ile ayrı cinsten çocukları bulunan dulların evlenme şeklidir.

Konu ile İlgilenmemizin Tarih ve Sebebi :

1944 - 1945 yılları arasında Hasanoğlan Köyü hakkındaki araş-

(*) Bir kimsenin durumunun iyi olmadığını anlatmak için halk «içgüveyisinden hallice» deyimini kullanır.

(**) M.K. ya göre ikinci kadından doğan çocukların nesebi bir meseledir. Fakat dinî nikâhı asıl nikâh saydıklarından halk için böyle bir mesele yoktur. Özellikle köy ve kır topluluklarında birinci karıdan erkek çocuk doğmadığı zaman

tırmamızı yaparken «taygeldi» şeklinde evlenme müessesesinin varlığından ilk olarak haberdar oldum. O günden itibaren mesele ile ilgilendim ve başka memleket ve özellikle ilkel topluluklarda böyle bir olayın mevcudiyetini araştırdım. Okuduğum toplumbilimsel, antropolojik literatürde birçok garip evlenme şekillerine rastladığım halde taygeldi şeklindeki evlenmelerle karşılaşmadım. Bu konuda en çok araştırma yapan ve bol malzemesi bulunan bazı Amerikan Üniversitelerine başvurduğum halde bunlardan da aydınlatıcı ve olumlu hiçbir cevap alamadım. Fakültemizde eğitimlerini yapmakta olan İslâm memleketlerinden gelen öğrencilere bu olayın kendi memleketlerinde olup olmadığını sorduğum zaman çoğunlukla olumlu cevaplar aldım ve bunlara dayanarak taygeldi şeklindeki evlenmelerin İslâm memleketlerine has bir olay olabileceği kanısına vardım.

Bu mesele üzerinde esaslı bir araştırmanın yapılması, sebep ve sonuçları ve çeşitleri üzerinde durulmasını bilimsel bakımdan uygun buldum. Dünyanın başka yerlerinde dulların tekrar ve ne suretle evlendikleri veya evlenebilecekleri meselesi konusuyla da ilgilenerek mesele üzerinde daha esaslı olarak durmağa karar verdim. Bu konuda en güvenilir kaynaklara başvurmayı ihmal etmedim. İlk olarak sosyal antropoloji ve sosyoloji alanlarında ün almış kimselerin klâsik haline gelmiş bulunan eserlerinden bir kısmını imkânlarım oranında gözden geçirdiğim zaman taygeldi ve dulların evlenmesi meseleleri üzerinde pek durmadıklarını gördüm. Bunun üzerine Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Sosyal Antropoloji Profesörü Sayın Nermin Erdetuğ'a başvurarak yardımlarını rica ettim. Mesele ile bizzat ilgilendikleri gibi Enstitü mensupları olan Doçent ve Asistanlarını harekete geçirerek Fakültesinin kütüphanesindeki antropolojik eserleri tarattıkları halde buradan da «derde deva, sadre şifa» sayılabilecek aydınlatıcı hiçbir bilgi ve vesikaya rastlamadıklarını kendi beyanlarından öğrendim.

Bugüne kadar benim saptayabildiğime göre bu müessese memleketimizde, Yugoslav ve Irak Türklerinde ve Afganistan'da görülmesi sebebiyle belki sadece İslâm âlemine has bir evlenme tarzı olduğu hipotezine varmış bulunuyorum. Bu itibarla mesele üzerinde daha ciddi olarak durulmasının ve bilimsel bir araştırma konusu teşkil etmesinin gerekli olduğu hususuna dokunarak, halen dulların başka yer ve ülkelerdeki, sonra da bizdeki evlenme durumlarını kısaca anlatmağa geçiyorum.

Başka Topluluklarda Dulların Tekrar Evlenip Evlenmemesi meselesi :

Çeşitli evlenme şekilleri hakkında güvenilir ve teferruatlı bilgi Encyclopedia Britanica'da verilmektedir. Aşağıdaki iktibaslar bu ve başka kaynaklardan alınmış bulunmakta ve meselemizin çeşitli topluluklarda ne suretle telâkki edildiğini göstermesi bakımından hayli ilgili bulunmaktadır.

«Benzer nizamnameler, dul erkeğin karısının ölümünden hemen sonra yeni bir birleşmeğe gitmesini önler. Böylece birçok topluluklar arasında (Grönlandlılar, Eskimolar, Alev Adaları Sâkinleri, Kuzey Amerika'nın Dakota, Maha ve Shawne Kızıl Derilileri; Afrika'nın Herero, Buşmen, Bathonda, Zulu; bazı Papua kabileleri; Bentok İgortlar ve Japonya'nın Eynular'a) hayatta kalan koca ve karıları cinsî münasebetlerden çekinmek gibi bazı tahdit ve gözetmelere maruz bıraktığı gibi belli bir süre içinde yalnız yaşamağa zorlar. Eski evlilik bağına ısrarlı bir şekilde bağlı kalmayı istediği dullara evlenmeyi tamamen yasak eden topluluklarda görülür. Dul kadınlara evlenmeyi yasak edenler arasında Tikopiaklar, Rotumanlar, Markezanlar, Polenazya'nın kenar sâkinleri; Çinliler; Japonya'nın Eynuları, Formozalılar; Hindistan'ın Brahmanlarıdır. Dul erkeklere yasak edenler de: Eynular, Formozalılar, Malay Yarımadasının Biduanda Kalank Kabilesi ve topluluklarıdır. Şimdi bahsedeceğimiz (suttee) denilen müessesese bunları dahi gölgede bırakır. Dinî geleneklere göre bu müessesese dul kadının ruhunun kocasınınkini öteki dünyada izleyebilmesi için ölümüne mahkûm eder. Bu müessesese yalnızca adının kaynağı Hindistan'da değil, ayrıca Kuzey Amerika'nın Komançiler, Creeller ve bazı Kaliforniyalı kabilelerde; Afrika'da Dahameyde ve Bafiote'larda; Yeni Hebritlerde; Fijî, Saloman adaları ile Pentekos adası ve Okyanusya'da, Yeni Zelanda'da görülür (3).

Aynı kaynak başka bir yerinde bazı yer ve kabilelerde ise dul kadın ve erkeklerin, çok yaşlı değillerse evlenebilecekleri noktasına dokunmakla beraber, bunların ayrı cinsten çocuklarının durum ve münasebetleri hakkında hiç bir bilgi vermemektedir.

Yine başka memleketlerde dulların evlenebilmeleri için toplum tarafından nasıl bir takım zorlayıcı koşullar konmuş olduğu-

(3) Cilt 14, Sh: 948, 1961.

bu da Marian J.L. evy, Jr.'in Modern Çin hakkında yazmış olduğu **The Family Revolution in Modern China** adlı eserinden küçük bir pasaj almak suretiyle belirtmek mümkündür.

«İncelemeler eski Çin'de dulların tekrar evlenmelerinin yasak olduğunu gösteriyorsa da yakın araştırma ve dikkatli bir soruşturma bu yasağa dikkat edilmediğini ve köylüler arasında sık sık bastlanılmakta ve hattâ bu mesele üzerinde pek durulmamakta olduğunu göstermektedir. Bununla beraber, dulların tekrar evlenmeleri orta sınıf halk arasında tamamiyle yasak edildiği ve hiçbir suretle hoş görülmediği, vukubulduğu hallerde çiftlere yalnız arkadaşlarının değil, akrabalarının da hiç yüz vermediği bir gerçektir. Modern Çin toplumunda dulların tekrar evlenmelerine sık sık bastıldığı halde eski Çin'de dulların tekrar evlenmeleri pek nadir olarak görülmekte idi».

«Çinliler arasında ideal evlenme kalıpları daha üstün sayıldığı için bu mesele Çin sosyologları arasında çeşitli tartışmalara yol açmıştır. Bu itibarla dulların istedikleri şekilde evlenmelerine toplumun müsaade etmesini bazı Çin sosyologları önemli bir reform olarak düşünmek eğilimindedirler» (4).

Bu eserin yazarı **Modern Çin Ailesi**'ni enine boyuna, derinlik ve genişliğine 390 sahife tutan bir araştırmasında incelemiş olmasına karşılık, dulların tekrar evlenebilme veya evlenememe meselesine sadece dip not halinde dokunmuş ve dulların cinsleri ayrı çocuklu olanlarının evlenme münasebetleri üzerinde hiç durmamıştır.

Türkiye'de Cinsleri Ayrı Çocuklu Dullar Arasında Evlenme Gelenekleri :

Yazımızın bundan önceki kısmında memleketimizde vuku bulan bazı **atipik** evlenme şekillerini, bu arada başka memleketlerde dulların evlenme durumlarını ve yine bu münasebetle Türkiye'de ve bazı Arap Ülkelerinde ayrı cinsten çocukları bulunan dulların evlenme şartlarına kısaca dokunmuş, bu konularla niçin ilgilendiğimizi anlatmaya çalışmış bulunuyorum. Bundan sonraki kısımda sadece memleketimizde cereyan etmekte olan ve taygeldi diye adlandırılan ayrı cinsten çocuklu dulların evlenme şekil ve sullerini açıklamaya çalışacağız.

4) **Family Revolution in Modern China**. Sh: 46, 1949.

Taygeldi müessesesi memleketimizin hemen hemen her yer ve bölgesinde vardır. Fakat tanım ve çeşitleri bölgeden bölgeye değişiklikler göstermektedir.

Taygeldinin Çeşitli Tanımları :

1 — Bazı yerlerde tay, dul bir erkeğin dul bir kadınla evlenmesi halinde ölen kadından, dul bir kadın ise ölen veya boşandığı kocasından getirmiş oldukları küçük veya yetişkin erkek veya kız çocuklara takılan addır. Halk arasında örneğin Aydın'da ve daha başka yerlerde sadece dul kadının getirdiği çocuğa, dul erkeğin taygeldisi denmektedir.

2 — Taygeldinin başka bir anlamı, evlenecek olan dulların sayısı, yaş ve cinsleri söz konusu olmaksızın eski karı veya kocalarından getirmiş oldukları çocuklardır.

Bu çocuklara «tay» adının verilmesinin temel sebebi, yetişkin iseler hemen, değilse ileriki yıllarda bunlardan tarım işlerinde yararlanmak düşüncesi ile sıkıdan sıkıya ilgili bulunması pek muhtemeldir. Yeni evli dulların yaşları ve iş başarıma kuvvetleri gözönünde tutulacak olursa, bunları yıpranmış at ve kısraklara benzetebiliriz. Bu itibarla tayların daha kuvvetli, işe yatkın ve daha verimli olacakları tabiidir.

Mesele bu açıdan düşünüldüğü zaman yeni kurulan aileye gelen bir tay, bir insan gücünü temsil ediyor demektir.

3 — Taygeldilerde Şart Eşitliği Meselesi :

Dullardan her ikisinin de ayrı cinsten ve aynı sayıda yetişkin veya küçük yaşta çocukları olursa, dulların veya çocuklarının gerçekten veya sembolik olarak evlenmelerine şart eşitliği denilmektedir.

4 — Karmaşık Taygeldi :

Ölen veya boşanmak sureti ile birbirlerinden ayrılan dulların ve çocuklarının evlenmeleri çeşitli şekil ve şartlar altında cereyan edebilir. Dulların cinsleri ayrı olarak getirmiş oldukları çocukların sayısı, yaş durumları aynı olamayacağı gibi, olabilir de. Bu iki duruma göre çocukların evlenmeleri de çeşitli hal ve durumlarda

ereyan eder. Bazen öyle karmaşık durumlar ve haller olabilir ki, bunların toplumbilimsel bakımdan çözümlenmesi ciddi zor me-
celeler haline geldiği görülür. (*).

Buraya kadar anlatmış olduğumuz taygeldi şeklindeki evlen-
me durumları gözönünde tutulacak ve daha başka ihtimaller de
düşünülecek olursa bu olayları biri basit, öbürü, karmaşık ol-
mak üzere iki grupta toplamak mantığa uygun düşer. Bu yazının
kısımında örnekolaylar halinde bu iki temel taygeldi evlen-
me şekillerini göstermek mümkündür.

Taygeldinin Başlıca Sebepleri :

Bu sebepleri toplumsal - psikolojik ve ekonomik olmak üzere
iki grupta toplayabiliriz.

Toplumsal Psikolojik Sebepler :

Köylerimizde aile müessesesini, şehir aile müessesesinden
daha uzun zaman devamlılık isteyen, muhafazakâr ve gelenekleri-
ne sıkıdan sıkıya bağlı bir toplumsal kurum olarak kabul et-
mek zorundayız. Özellikle hâlâ toplumsal, ekonomik bakımlardan
kapalı durumda, zatî ekonomi döneminde olan köy ailelerinin
içlerinde ve aralarındaki bağlar çok sıkıdır. Zaman zaman
aralarında anlaşmazlıklar olmasına rağmen bu bağların çözülmesi
zordur. Herhangi bir sebeple aralarındaki bağları çözülen aileleri
çeşitli yollarla birbirlerine bağlamağa çalışmak köy hayatının ko-
şullarının tabii bir sonucudur. İşte taygeldi müessesesi bu zorun-
luktan doğmuş olan bir evlenme şekli olarak kabul edilebilir. Bu
bakımdan taygeldi daha çok orta olan veya yaşlanmış bulunan ay-
rı cinsten çocuklu dulların eski aile ocaklarındaki yaşayış ve alış-
kanlıklarını kesintisiz olarak devam ettirmek istemelerine daya-
nır.

Köy hayatında dul bir kimsenin yaşayabilmesi birçok sıkıntı-
lara, yoksunluklara katlanması ile mümkün olabilse dahi birçok
sakıncalarla doludur. Taygeldi şeklindeki evlenmeye başvurulmak
sureti ile bu sıkıntı ve sakıncaların bir kısmı ortadan kalkar veya
kalkmış olabilir.

Taygeldinin başka bir sebebi de dul kimselerin gerek köy içinden, gerekse başka köylerden, hele fakir ve çocuklu iseler, evlenme şanslarının pek az olmasıdır. Bu sebebi, meselemizle ilgili bir «varsayım» olarak kabul edebiliriz.

Taygeldi şeklindeki evlenmelerin köy yaşayış ve toplumsal bakımından daha başka sebepleri ve dullar için yararlı taraflarının olabileceği de apaçık bir gerçektir.

Ayrı cinsten çocuklu dulların bu tarz bir evlenmeye başvurmamış olmaları halinde çocukların ve dulların bir birlerine karşı durum ve münasebetleri, üvey kardeşlik ve üvey ana babalık olması gerekecekti. Üveylik durumunun aile içi münasebetlerde üyelerden herbiri için ne gibi hoş olmayan hallere, anlaşmazlıklara, kavgalara yol açacağı herkesce bilinen gerçeklerdendir. Bu çözümlenmesi çok zor olan meseleyi köylülerimizin sağduyuları ile halletme yolunu bulduklarına özellikle okuyucuların dikkatlerini çekmek isterim. (*)

Taygeldinin başka bir sebebi de toplumsal baskıdır.

İki dulun yetişmiş ve yetişmekte olan ayrı cinsten çocuklarla bir çatı altında yaşadıkları sürece çocukların birtakım uygunsuz hareketlerde bulunabilmeleri hatıra gelebilir. Konu komşu ve köy halkı arasında bu gibi ihtimaller sık sık dedikodu konusu yapılır. Bu gibi haller aileyi hayli zor durumlara sokar. Gerçekten de yetişkin tayların veya erkeklik - dişilik duygu ve heyecanları henüz uyanmakta bulunan ayrı cinsten çocukların bir çatı altında yaşamaları kır ve köy topluluklarında her zaman için birtakım dedikodulara yol açabilir. Taygeldi şeklindeki evlenmelerde bütün bu dedikodu ihtimalleri ortadan kalkar.

Taygeldi şeklindeki evlenmelerin başlangıçta, her zaman için pek kolay olmadığına da dikkati çekmek uygun düşer kanaatindeyiz. Taygeldi müessesesinin teşekkülü halinde öyle haller olabilir ki, evlenmeye karar veren dulların biri diğerinin çocuğunu veya yetişkin gençler birbirleri ile evlenmeyi istemiyebilirler. Bu takdirde önce dulları, sonra da gençleri **ikna** yoluna başvurmak sureti ile meseleyi çözmek mümkündür. (**). Bu mümkün olmadı-

(*) Taygeldi şeklindeki evlenmelerde aile üyeleri çok kalabalık olursa bu yansıtmağa çalıştığımız durumun tersi de varid olabilir. Fakat köyler için bu gibi durumların pek varid olmadığını görüyoruz.

(**) Bu hususta köyün hatırı sayılan tecrübeli kimselerinin yardımları çok önemlidir.

ğı takdirde dulların çocukları sıhrı evlât olarak kabul etmeleri gerekir. Bu ise köylerde pek hoş karşılanmaz. Bu sebeple ilerde evlenmeseler dahi cinsleri ayrı yetişkin veya küçük yaştaki çocuklara dinî nikâh kıydırılarak hiç olmazsa söz kesilerek köylülerin dedikodu ve baskısı önlenmiş olur. Söz kesmenin veya dinî nikâhın kıydırılmasının sebebi gayet açıktır.

Dulların beraberlerinde getirmiş oldukları ayrı cinsten taylar birbirlerini isteseler de, istemeseler de bunlar arasında kan bağı olmadığı için ilerde aralarında herhangi uygunsuz bir hal ceryan edecek olursa, toplumsal çevrenin baskısından kurtulmuş olmaları ve bu gibi hareketlerin köylülerce ahlâka aykırı sayılmaması dinî nikâh sayesinde mümkün olur. Bu münasebetle ve yeri gelmişken şu hususa da dokunmak yerinde olur. Köylüler evlenmelerde her ne kadar resmî nikâhı kıydırmış olsalar dahi kendilerince meşru ve makul olan dinî nikâhtır. (5).

Özellikle kültürel gerilik, cehaletin hâkim olduğu, cinsî ahlâkın üzerinde çok durulduğu Doğu ve Karadeniz bölgelerinde bu müesseseler üzerinde durmak çok önem taşır. Bu durumun olumlu bir sonucu olarak gelin ve damat durumuna girmiş bulunan gençlerin, gerçekte üyelik münasebetleri ile hiçbir suretle kıyaslanamayacak olan bir münasebet şekli meydana çıkmış olur. Bu ilişkinin temel niteliğini dulluktan kurtulan ana babalarla çocuklarının sıklıdan sıkıya birbirleri ile yardımlaşmalarında görülür.

Taygeldinin dikkatle üzerinde durulmasını gerektiren hususlardan biri de, herhangi bir geçimsizlik sebebi ile dulların boşanmalarını, tamamı ile önleyememiş olmasına rağmen, son derece güçleştirmesidir. Bunun başlıca sebepleri arasında taylardan doğan çocukların bakım ve eğitim işlerini üzerlerine alan tayların ana babalarıdır. Bu konuda tecrübe sahibi oldukları nine ve dedelerin kendiliklerinden bu gibi sorumlulukları üzerlerine aldıkları da Türkiye'de dikkati çeken gerçeklerden biridir. Şehirler de dahil olmak üzere torun sevgisinin taygeldi ailesinde birçok geçimsizlikleri önlemede etkisi olduğu hiç şüphe götürmeyen başka bir husustur.

Taygeldinin başka bir toplumsal-psikolojik olumlu yönü, dullar çok yaşlandıkları, çalışamaz hale geldikleri zaman, tayların

(5) İbrahim Yasa, Hasanoğlan Köyü, Aile: *Kuruluşu ve Toplumsal Yapısı* Sh: 126-159, 1955 ve aynı yazarın *Sindel Köyü, Aile Kuruluşu, Yapısı ve Yaşayış Safhaları* Sh: 53-68, 1960

onlara bakması, koruması, temel ihtiyaçlarını karşılaması, kendileri için bir çeşit sosyal sigorta ödevini kabullenmelerinde görülür ve dikkati çeker. Bu suretle dulların yaşlılık zamanları, bunlardan herhangi birisi öldüğü zaman, öbürünün hayatı garanti altına alınmış olur.

Bu açıklamalara dayanarak şöyle bir sonuca varmak mümkündür kanısındayım.

Taygeldi şeklindeki evlenmeyi, gerek dulların, gerekse tay ve torunların yararına işleyen toplumsal bir **buluş**, (*) bir müessese olarak kabul edebiliriz.

Taygeldilerde evlenme çağında çocuğu olan bir dul kadının olmayana bakıma evlenme ihtimali daha azdır. Bu gibi dul kadınlar ayrı cinsten yetişkin çocuğu olan bir dul erkekle evlenmeden önce çocukların evlenmelerini şart koşabilir. Bu suretle anne ile çocuk - mukadderat - birliği yapmış olurlar. Çocuklar evlenirse, anne ortada kalmaz. Bu hal çaresi mümkün olduğu takdirde ananın üzerinden büyük bir yük kalkmış olur. Ancak, damadın (güvey olacak kimsenin) dul kadının kızını istememesi ihtimal dahilinde olabilir. Bu gibi hallerde köy topluluğunun meseleyi ne suretle ve genel olarak olumlu bir şekilde nasıl çözümlendiğini önceki sahifelerde açıkladığımız için meseleye tekrar dönmeyi gerekli bulmamaktayız.

Taygeldinin belki en istenen şekli dul kadının yetişkin bir oğlan çocuğu, dul erkeğin de yine yetişkin bir kızı olduğu veya bu durumun tersine dönmüş bir şekli olabilir. Bu ideal durumlar pek az olacağına göre meselemizin, gerçek hayattaki ceryan şekli ne ise, bu şekle göre ele almak zorunluğundayız. Toplumsal bakımdan her taygeldinin bir özelliği, ana babalarının, yani dulların, kendi çocukları için kaynana kaynata olmamaları sebebi ile, başka şekil evlenmelerde, çoğu zaman vukua gelen gelin - kaynana veya kaynata münasebetlerindeki gerginliklerin, anlaşmazlıkların hafiflemiş olmasıdır.

Taygeldinin başka toplumsal - psikolojik sebeplerinden biri de çocuklar everilmeden önce dullar evlenecek olursa, dulların bir daha çocukları olmayacağı inancının halk arasında yaygın bulunmasıdır. Bu hal, biyolojik bakımdan çocuk yapabilecek dullar için

varit olmamakla beraber, çok yaşlı dullar için doğru bir yargı olarak kabul edilebilir.

Taygeldinin Ekonomik Sebepleri :

Taygeldi müessesesinin temel ekonomik sebepleri arasında aşağıda zikredilenler başlıklarını teşkil etmektedir:

1 — Memleketimizin birçok yerlerinde özellikle, Doğu illerimizde mal ve mülke çok değer verildiği gözlenen gerçeklerden biridir. Dul kalan kimselerin çoğu zaman ekonomik bakımlardan durumları yetersiz, halleri perişandır. Taygeldi şeklindeki evlenmelerin mümkün olduğu durumlarda mallarını birleştirmeleri ve bu suretle kızı dışarıya vermek veya dışarıdan oğlana kız almak sulü ile mal ve mülklerin de miras yolu ile parçalanması önlenmiş, bunun tersine olarak mal ve mülkün birleştirilmesi ile aile işletmesinin ekonomik kifayeti kuvvetlendirilmiş olur. Memleketimizin tarım işletmelerinin ortalama genişlikleri ve üretim araçlarının durumu gözönünde tutulacak olursa taygeldi müessesesinin iç de mantığa uymıyan bir tarafı olduğu birçok hallerde kenilğinden belirmiş olur.

2 — Düğün Masrafı :

Bazı taygeldi şeklindeki evlenmelerde, normal şekildeki evlenmelerin tersine olarak, iki, veya daha çok düğün masrafı yapılmak yerine bir masraf yapılarak «bir taşla iki, hattâ üç kuş vurulmuş» olur. Bu gibi evlenmelerde iki düğün yerine bir düğün masrafı yapmakla zaten çoğunluğu fakir dullardan meydana gelen kimselerin ekonomik durumlarının daha da zayıflamış olması önlenmiş olur.

3 — Taygeldinin başka bir sebebi de köylerimizin çoğunluğunda kadın-erkek ve 6-7 yaşından başlamak üzere çocukların tarım işletmelerinde, güçlerine göre ayrı ayrı işleri olmasıdır. Bu çeşitlenme ile aile ekonomisinin iş-gücü kuvveti artar ve dolayısı ile ekonomik bir oran içinde gelişmiş ve genişlemiş olur.

Medenî Kanun Bakımından Taygeldi :

Memleketimizde cereyan ettiği tarzda taygeldinin temel sebeplerini İslâmlığın koymuş olduğu bazı kurallarda aramak gere-

kir düşüncesindeyim. Bu itibarla bu tip aile **Asabe** (*) denilen aile tiplerinin belki de bugün devam eden bir şekli olarak kabul edilebilir. Çünkü, taygeldi miras hukuku bakımından alışılmamış durumları ortaya koymaktadır. Kanunî mirascılar normal mirascılardan farklı değildirler. Bu itibarla taygeldi müessesesinin üzerinde hukukî bakımdan daha çok ekonomik-sosyal açıdan durmak daha isabetli olur kanısındayız. (6). Bu düşüncemizi kuvvetlendiren birçok hallerde halkın Medenî Kanununun yargılarını hiç dikkate almaksızın kendi anlayış, inanış ve geleneklerine göre bir takım hukukî meseleleri nasıl çözmeye çalıştığını gösteren taygeldi müessesesi en somut gerçeklerden biridir. Medenî Kanunda taygeldi şeklindeki evlenmelerde önce dulların veya çocukların evlenmeleri şarttır diye bir yargı yoktur. Her iki durumda da ilk evlilik ikinci evlenmeyi imkânsız hale koyacak sıhriyet durumunu hiçbir zaman meydana getirmez. Çünkü Medenî Kanunumuzda bunu yasaklayıcı bir madde bulunmamaktadır.

İslâm Hukuku Bakımından Taygeldi :

Boşanma veya ölüm sebebi ile aralarındaki evlilik bağı çözülmüş kârı kocadan birinin, yine aynı şekilde aralarındaki evlilik bağı ortadan kalkmış bir başka kadın veya erkekle evlendikten sonra eski evliliklerinin ürünü olan çocuklarını birbirleri ile evlendirerek veya önce bu çocuklar evlendikten sonra kendileri evlenerek miras bakımından malların dağılmasının önüne geçmeleri ve terekenin bu aile fertleri arasında bölüşerek bütünlüğünü kaybetmemesini sağlamaları şeklinde ifade olunabilen «Taygeldi» müessesesinin uygulanması için bugünkü yürürlükte olan mevzuatımız bakımından bir engel yoktur.

Mesele İslâm Hukuku bakımından ele alınırsa ikili bir ayırım yaparak nesep ve sebep bakımından ayrı ayrı incelenmelidir.

İslâm Hukukundaki evlenme engellerinin tümü incelendiğinde (7)

(*) Kız ve erkek, çocukların başka kimselerle evlenmeleri halinde miras şekli, İslâm geleneklerine göre olandan başka bir şekilde değişik olması gerekecektir.

(6) M.K.'nin 439-448 nci maddeleri.

(7) Bu evlenme engelleri için bakınız: Ord. Prof. S. Ş. Ansay, *Hukuk Tarihinde İslâm Hukuku* Sh: 202 ve d. Ank., 1958.

1 — Nesep bakımından :

Dul erkekle dul kadın evlenmişlerse, çocuklarının da evlenmelerine, çocuklar önceden evlenmişlerse, dul erkek ve dul kadının da evlenmelerine engel yoktur.

2 — Sebep bakımından (Sıhriyet hısımlılığı bakımından) :

Dul erkek ve kadın evlendikten sonra eski evlenmelerinden doğan çocuklarının evlenmesine, çocuklar önceden evlenmişse, sonradan dul erkekle dul kadının evlenmelerine de yine bir engel mevcut değildir.

Hısımlılık Bakımından Taygeldi :

1 — Dul bir erkeğin kızı ve dul bir kadının oğlu olduğu bir durum düşündüğümüz zaman çocukların evlenen akrabalarına göre hısımlılıkları ne olacaktır?

Böyle bir durumda dul erkeğin kızı, dul kadının sıhri kızı, dul kadının oğlu da dul erkeğin sıhri oğlu olur.

2 — Dul erkeğin oğlu ve dul kadının kızı olduğuna göre, durum birinci maddedekinin aynıdır. Yani, bu defa dul erkeğin sıhri kızı, dul kadının sıhri oğlu olur.

3 — Dulların evlenecek çocuklarından doğacak çocuklar, dulların doğrudan doğruya kan hısımlarıdır. Buna Medenî Kanunda usul ve furuu, başka bir deyimle düz çizgi hısımları denir.

4 — Dulların yeni doğan çocukları da evli çocukların (tayların) kan hısımlarıdır. Bu durum civar hısımlığı gibi kabul edilebilir.

S O N U Ç :

Taygeldi Türk ve İslâm topluluklarının yaşama şartlarının bir sonucu olarak halk tarafından bulunmuş bir evlenme şeklidir. Bu evlenme şeklini yeni bir toplumbilimsel kavram olarak 18 yıl önce Hasanoğlan üzerindeki araştırmam Türkçe ve İngilizce olarak yayınladığı zaman Türk ve Dünya Toplubilim literatürüne bir kavram halinde ve ilk olarak sunmuştum.

Şimdiye kadar yayınlanmış bulunan ve imkânlarım oranında gözden geçirdiğim ve başka kurumlara tarattığım, gerek klâsik,

gerekirse son toplumbilimsel ve antropolojik eserlerde Taygeldi şeklinde bir müesseseye rastlamadım. Bu eserlerin sadece bazılarında dulların tekrar evlenip evlenemeyeceği hususlarına bazı atıflarda bulunmakla beraber, ayrı cinsten çocuklu dulların ne suretle evlenebileceklerine ait hiçbir yazı ve vesika elde edemedim. Bu alandaki literatürün hemen hemen hepsini Batı kaynakları meydana getirdiği için doğrudan doğruya İslâm memleketlerindeki evlenme şekilleri üzerinde pek durulmamıştır. Araştırmacılar bilimsel merceklelerini daha çok ilkel topluluklar üzerinde odaklaştırmışlardır.

Düşüncemize göre taygeldi şeklindeki evlenme sadece İslâm ülkelerine özgü bir kurumdur. Ve üzerinde daha ciddî olarak durulmağa değer bilimsel bir konudur.

Bu yazı dikkatle gözden geçirildiği zaman görüleceği üzere taygeldi müessesesinin cereyan etmekte olduğu memleketlerin gelenek ve kültürlerine uygun olduğu yargısına varmamak mümkün değildir.

Taygeldi şeklindeki evlenmelerin oran itibarı ile başarı derecesinin ne olduğu, çiftlerin aynı çatı altında ne kadar süre bir arada yaşayabildikleri ve nasıl bir ahenk kurdukları; bugünkü taygeldili evlenmelerin memleketimizdeki genel yöneliminin ne durumda olduğu daha uzun ve kapsamlı araştırmalara konu olacak önem ve değerinde olduğuna inanmış bulunuyorum. Şuna da inanıyorum ki, tersi doğrulanmadığı, yazarın kendisinden önce bu meselenin ele alındığı gösterilmediği sürece bu kısa araştırma ile «karınca kaderince» aile toplumbilimine yeni bir «katkı» (*) da bulunmuş ve bugüne kadar üzerinde durulmayan bir toplumbilimsel vetire ortaya çıkarılmıştır.

(*)- Contribution.

E K L E R

- I. Taygeldi: Akrabalık ve Hısımlık münasebetleri
- II. Taygeldi'den Örnekolaylar
- III. Bir iç-güveyliği Örnekolayı

E K : I

TAYGELDİ: Akrabalık ve Hısımlık Durumu

Taygeldi şeklindeki evlenmelerde müesseseyi meydana getiren unsurların birbirlerine karşı hısımlık ve akrabalık durumları:

Bir an için bu müesseseye kısaca da olsa mizahî bir açıdan bakmak mümkündür. Bu konuda ve aşağıda biz sadece bir kaç örnek vermekle yetiniyoruz:

a) Dul erkeğin oğlu ve dul kadının kızı olduğuna göre bir taygeldi olayını ve genç evlilerin çocuğu olduğunu düşünelim. Dul erkek bu çocuğun hem baba tarafından «dede» sidir, hem de üvey kızının çocuğu diyebileceğimiz cihetle ana tarafından «dede» sidir. Dul kadın ise hem ana tarafından «nene» (Anneanne) sidir, hem de babasının üvey anası olduğu için «babaanne» sidir.

b) Dulların kendi çocukları olduğu takdirde :

1) Erkek çocuk doğarsa ve dul babanın ilk çocuğu da erkekse,

2) Doğan çocuk birincisinin hem «kardeşi» hem de karısının erkek kardeşi olduğu için «kayınbiraderi» dir. Evlenen kızın da hem «kardeşi», hem de «kayınbiraderi» dir diyebiliriz.

c) Dullardan kız çocuk doğacak olursa :

1) Erkeğin hem «kızkardeşi», hem de karısının kardeşi olduğu için «baldız» dır.

2) Kızın da hem «kızkardeşi» hem de kocasının kardeşi olduğu için «görümcesi» dir.

Başta dokunduğumuz üzere, taygeldi müessesesinin kuşaklar boyunca akrabalık (sıhrı ve kan) münasebetleri incelenecek olursa düşünülmeye mümkün olmayacak kadar yeni ve ilginç çapraşıkların meydana çıkabileceği ve bugünkü sıhrî ve kan hısımlık terimlerinin bu gibi münasebet durumlarını anlatmağa yetmeye-

E K : II

TAYGELDİ AİLE MÜESSESESİ
(VARSAYIM VE GENEL ŞEMA)

En az birer çocuklu iki aile olduğunu varsayalım. Bunlar (A) ve (B) aileleri olsunlar. (A) ailesinde baba (veya ana) (B) ailesinde ana (veya baba) ölmüş veya ayrılmış olabilirler.

Dul kalmış olan her iki ailenin çocuklarının cinsiyet bakımından farklı olduğunu varsayıyoruz. (A) ailesinin oğlu varsa (B) ailesinin kızı veya (A) ailesinin kızı varsa (B) ailesinin oğlu vardır.

İki dul bir takım sebeplerle evlenmeğe karar vermişlerdir. Fakat bunların yetişkin çocuklarının bir arada yaşamaları komşular arasında veya köyde dedikodu konusu olabilir. Çocuklar yabancılar ile evlendirilirse geçimsizlik olması ihtimali kuvvetlidir. Bu endişe ile ve ayrıca iki dulun mirasının bölünmemesi düşüncesiyle dulların çocukları da birbirleri ile evlendirilir. Böylece garip bir hısımlılık durumu ortaya çıkar.

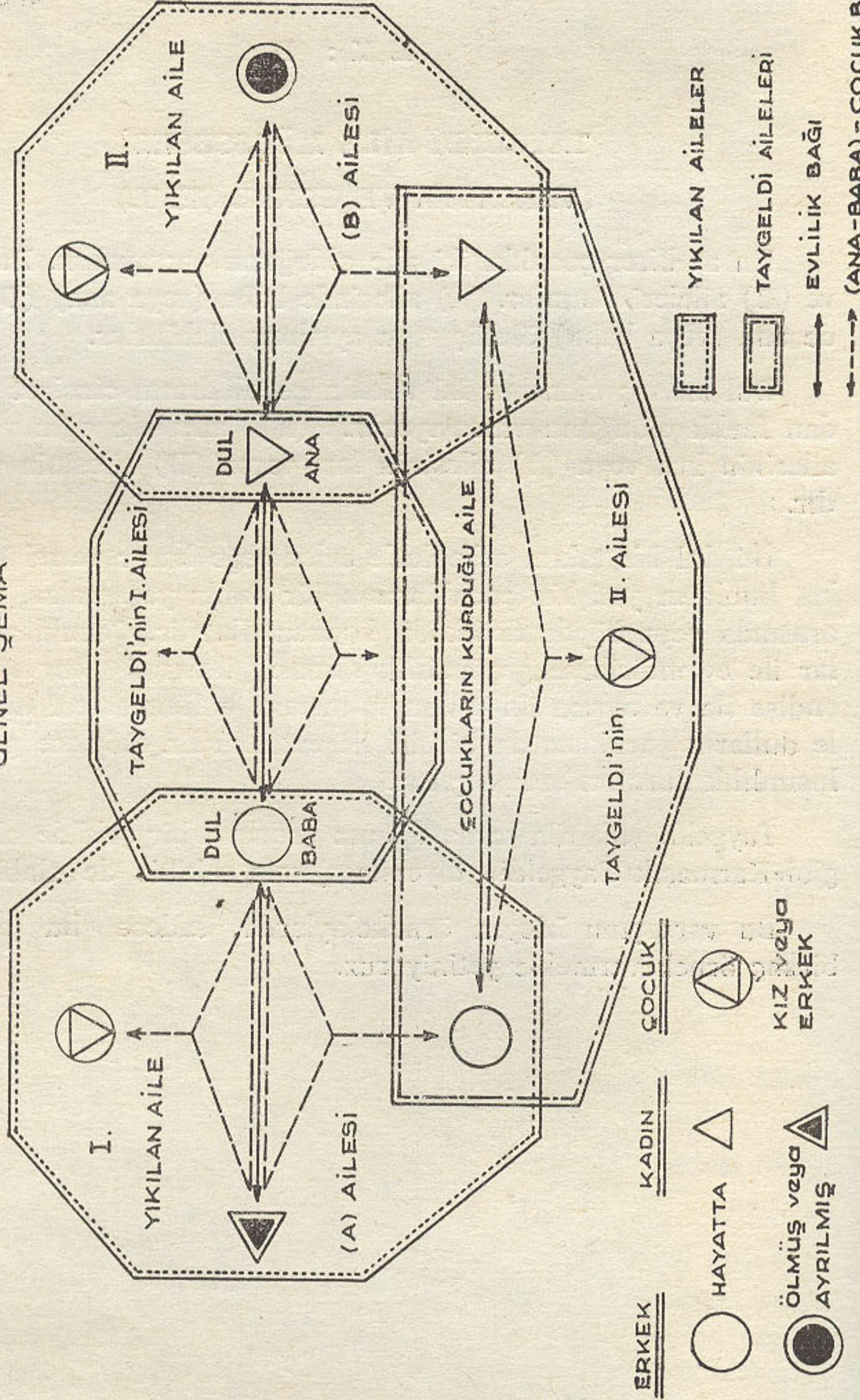
Taygeldi yukarıda anlattığımız normal bir şekilde olabileceği gibi «Karışık Taygeldi» diyebileceğimiz şekilde de olabilir.

Bu varsayımı izleyen örneklerde sadece bu şekillerden birkaç örnek vermekle yetiniyoruz.

GENEL ŞEMA

TAYGELDI

GENEL ŞEMA

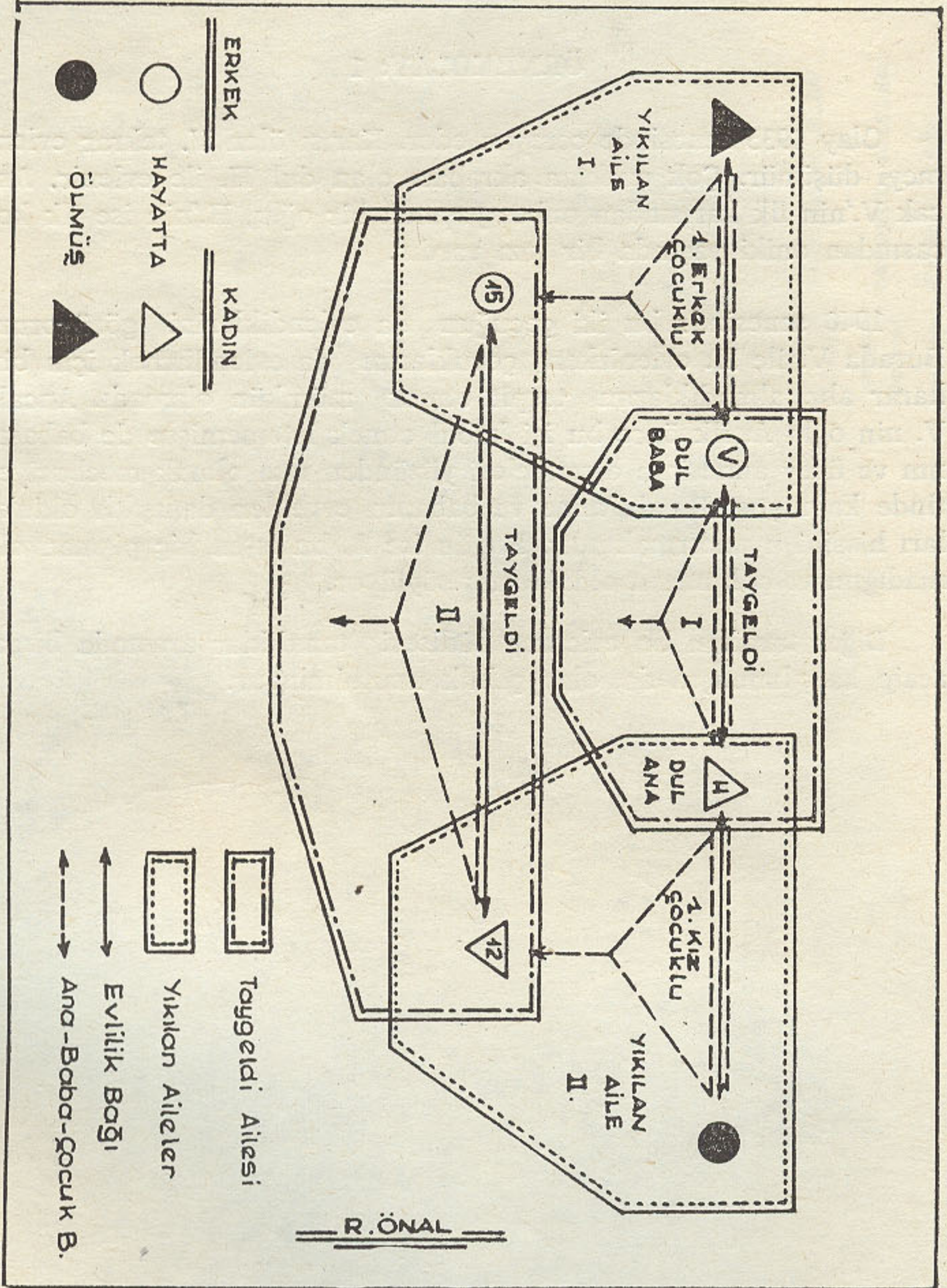

ÖRNEKOLAY: 1

Olay 1935 senesinde cereyan eder. Karısı ölen V. tekrar evlenmeyi düşünür. Çok uzaktan akrabası olan dul H. ile evlenir. Ancak V.'nin ilk karısından onbeş yaşında bir oğlu, H.'nin ise ilk kocasından oniki yaşında bir kızı vardır.

1940 senesinde bu iki çocuğun da evlendiklerini görüyoruz. Burada V. ile H. evlenirken çocuklarını da evlendirmek için bir karar alıp almadıklarını tespit etmek mümkün olamadı. Ancak V. nin oğlu A. ilk önce bu işi kabul etmek istememişse de babasının ve üvey annesinin diretmeleri yüzünden razı olmak mecburiyetinde kalmıştır. Bu da anne ve babanın evvelden danışıklı oldukları hissini uyandırmaktadır. Bugün ise A. bu işten hiç pişman olmadığını ve çok mesut olduklarını söylüyor.

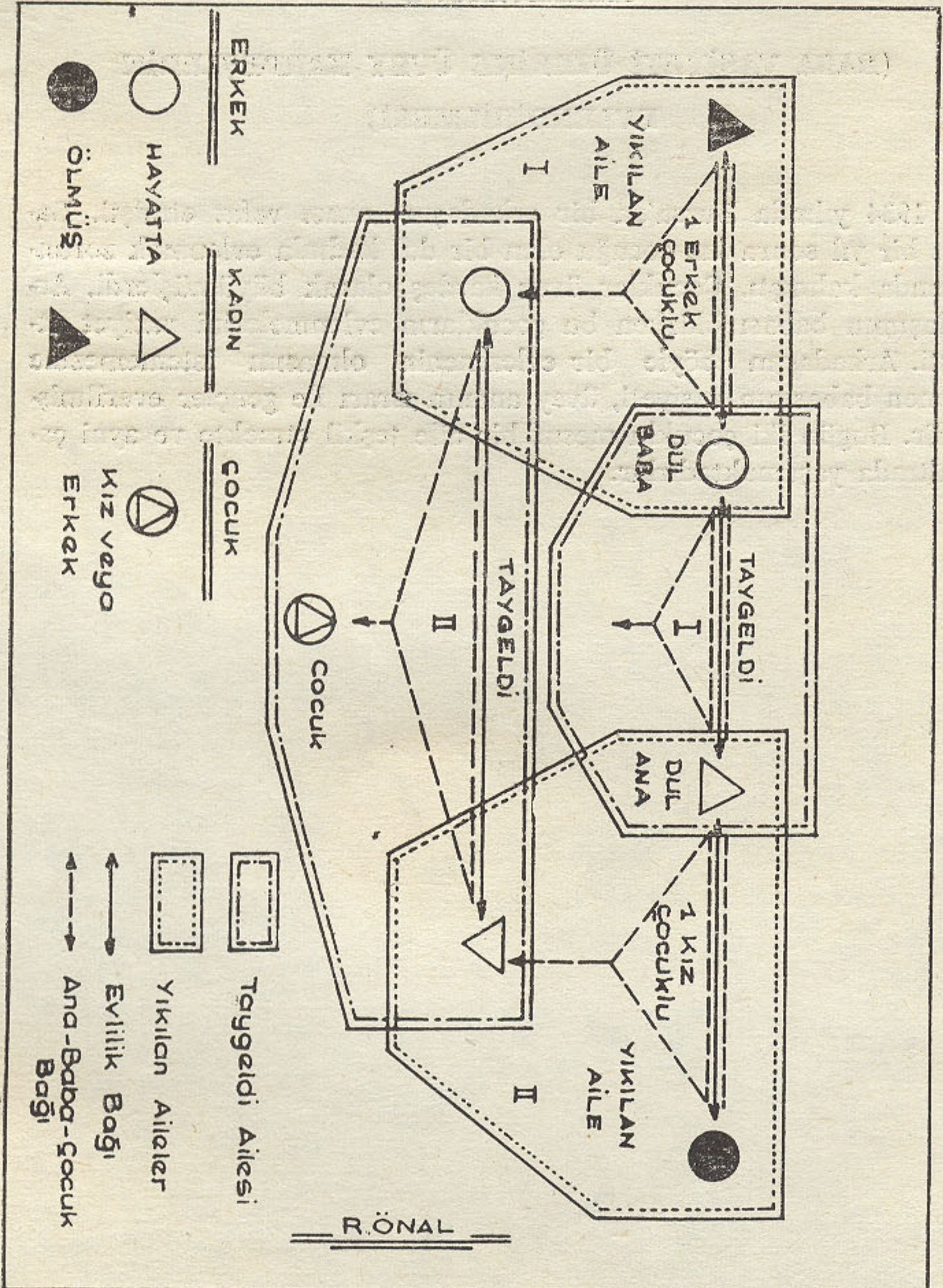
Diğer taraftan bu evlenme hâdisesi tanıdıklar arasında biraz acaip karşılanmışsa da, olay çabuk unutulmuştur.

ÖRNEKOLAY: 2**(BABA VASIYETİ ÜZERİNE ÜVEY KARDEŞLERİN
EVLENDİRİLMESİ)**

1934 yılında Bursa'da bir arkadaşın annesi vefat etmişti. Babası bir yıl sonra kız çocuğu olan bir dul kadınla evlenmek zorunluğunda kalmıştı. Çocuklar üvey kardeş olarak büyümüşlerdi. Arkadaşımın babası ölürken bu çocukların evlenmelerini vasiyet etmişti. Arkadaşım böyle bir evlenmenin olmasını istememesine rağmen babasının vasiyeti, üvey annenin ısrarı ile gençler evlendirilmiştir. Bugün iki çocuklu mesut bir aile teşkil etmekte ve aynı çatı altında yaşamaktadırlar.

TAYGELDİ, Şekir: 3

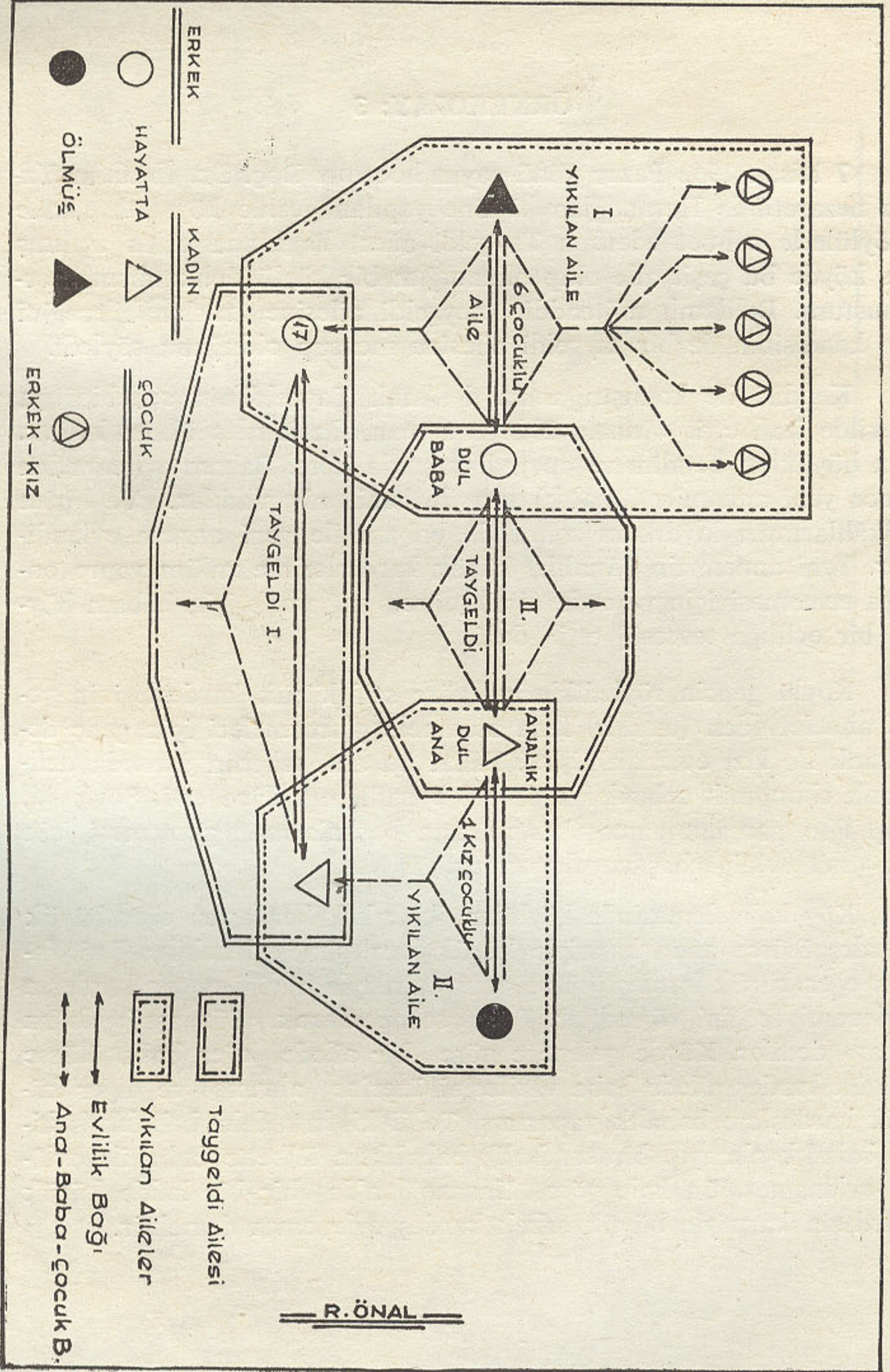
ÖRNEKOLAY: 3

7 Nisan 1962 Pazar günü sayın hocamız Doç. Dr. İbrahim Ya-sa nezaretinde Hasanoğlan köyüne yapılan gezide köy kahvesinde köylülerle sohbet ederken Taygeldi ailesi hakkında bahis açılmış ve köyde bu çeşit aile olup olmadığını bir köylü delikanlısına sor-muştum. Delikanlı müteaddit taygeldi ailesine raslanabileceğini ve kendisinin de bir taygeldi ailesine mensup olduğunu söyledi.

Kendisi ile konuştuğumuz delikanlı Taygeldi'nin sebebini şu şekilde izah etti. «Annem öldüğü zaman altı kardeş öksüz kaldık. En büyükleri bendim ve on yedi yaşında idim. Babam evlenmeden önce yeni annemin (Analık) kızı ile beni nişanladılar. Ve bizim nikâhlarımızı kıydıktan sonra da babam ile yeni annem evlendi-ler. Yeni annemizin (Analık) küçük kardeşlerime zulüm yapıp on-ları ezmemesi için ve evde dirlik düzen sağlamak için babam böy-le bir evliliğe tevessül etti» dedi.

Köylü gencin söylediklerine göre sırf küçük kardeşlerinin ye-ni annelerinden (analık) fena muamele görmemeleri için genç de-likanlı ile kızı evlendirmişler. Fakat bu ana sebebini yanında deli-kanlı ekonomik sebeplerin de rol oynadığını ilâve etti. Şöyle ki, toprağın parçalanmaması ve mirasın başkalarına gitmemesi için bu çeşit evliliğe baş vuruluyormuş.

Köy kahvehanesinde köylüler, iki erkek kardeşten eğer büyük kardeş ölürse onun karısıyla küçük kardeşin evlenebileceğini, fa-kat eğer küçük kardeş ölürse onun karısıyla büyük erkek kardeşin evlenemeyeceğini söylediler. Buna sebep olarak «Süt aşağı doğru akar» dediler. Köyde geleneğe göre bir ailede eğer baba ölürse büyük kardeş ailede baba vazifesini üzerine almış ve diğer kü-çük kardeşlere babalık yaparmış. Tabii ki, buradaki babalık haki-ki babalık olmayıp bir sembolik babalıktır. Elbette baba ile evlâ-dı evlenemez. Bu hale göre Hasanoğlan'da hiç bir halde küçük kardeşin karısıyla büyük erkek kardeş evlenemez demektir.

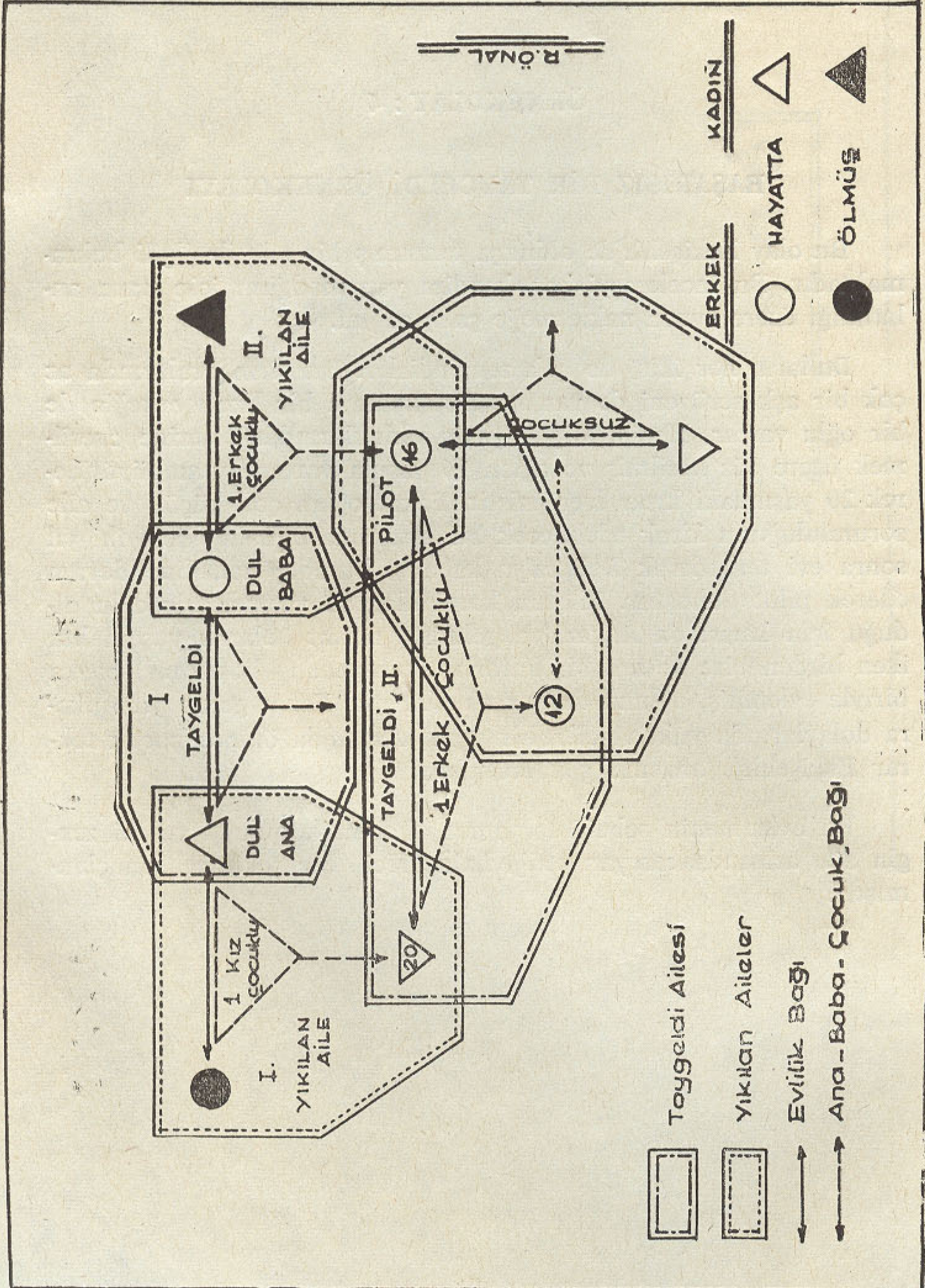
ÖRNEKOLAY : 4**BAŞARISIZ BİR TAYGELDİ ÖRNEKOLAYI**

Bu olay Eskişehir'de oldukça tanınmış bir aile ile ilgili bulunmaktadır. Bu incelemeyi ben kendim yapamadığım için bana anlatıldığı üzere aynen nakletmeğe çalışacağım.

Dulların her ikisi de çok zengindirler. Bunların aralarında az çok bir aşk serüveni de varmış. Dul kadının bir kızı, erkeğin de bir oğlu vardır. Henüz küçük yaşta olduklarından ileride everilmek üzere söz kesilmiş ve oğlan 16 yaşına varınca yaşı büyütülmek üzere 20 yaşındaki kızla everilmiştir. Fakat oğlan çok küçük ve aile sorumluluğunu idrak edebilecek bir durumda olmadığı için iki yıl sonra evi terkederek Ankara'ya kaçmış, burada tahsiline devam ederek pilot olmuştur. Pilotun karısından 12 yaşında bir oğlu oluşu için karısı da Ankara'ya gelmiş, mesut olarak yaşamakta iken birden bire ve ani bir kararla karısından boşanmış, başka biriyle evlenmiş, oğlunu da yanına almıştır. Fakat geçen yıl Ankara dolaylarında vukua gelen bir uçak kazasında ölünce çocuk tekrar Eskişehir'e anasına gönderilmiştir.

Bu evlenmenin sebebi tamamen ekonomik olduğu ve iki zengin aile arasında cereyan ettiği halde feci bir şekilde sonuçlanmıştır.

TAYGELDI, Şekil: 5

ÖRNEKOLAY : 5

Taygeldi şeklinde evlenen çiftlerden dul kadın Ankara'nın orta halli aileleri tarafından meskûn edilmiş bir mahallesinde oturmaktadır. Ankara'nın yerlisidir. Ölen kocasının mesleği nalbantlık olduğundan bugün lakapları «Nalbantgiller» dir. Kadının kocasından kalma iki katlı büyük bir evi ve Ankara'nın dışında çok geniş bir bağı vardır. Gelirlerini bu bağdan ve ev kirası ile sağlıyorlar. Ve oldukça kabarık bir yekûn tutuyor. Yani malî durumları normal, hattâ normalin üstünde bile sayılır. Bağdan temin ettikleri üzümünden başka, her türlü sebze, meyva yetiştirip satıyorlar. Ayrıca ağaçlardan temin ettikleri odun da büyük bir gelir sağlıyor.

Dul kadının beş tane kızı var. Yaşları sırasıyla 32, 26, 22, 20, 18. Hepsi iki sene öncesine kadar bekârdılar; üçü ilkokul mezunu, biri Enstitü öğrencisi, en küçüğü de lisede okuyor. En büyük kız hem yaşlı hem de çirkin. Ankara'da yerleşmiş bir geleneğe göre büyük kız evlenmeden küçükleri vermiyorlar. Bu yüzden küçük kızlara gelen dünürler de geri çevriliyor, ve hepsinin birden bekâr kalmasına yol açılmış olunuyor.

Dul kadın dolaştığı cemiyetlerde daima, evlenmeyeceğini, buna hiç niyeti olmadığını, kocasının hâtıralarına saygı göstereceğini söylüyordu. Zira kocası ona, gelir, servet ve evlât bırakmıştı.

Bundan iki sene önce mahallenin sayılan ve sevilen bir adamı, bu kadına bir ahbabını dünür gönderiyor. Dünür gelen adam karısını kaybetmiş, bir oğlu var. Fakat fakirler. Kendisinin hiç bir mesleği yok. Yirmi beş yaşında ve oldukça yakışıklı olan oğlu şoförlük yapıyor.

Dul adam, kadının zenginliğinden dolayı onunla evlenmek istiyor, ve eğer kadın onunla evlenirse, en büyük kızını da oğluna alacak. Kadın bu şartı üç-dört ay gibi uzun bir zamanda düşünmüş ve neticede sırf kızlarının istikbali için evlenmeye razı olmuş. Zira evlendiği takdirde hem çirkin olan kısmetini bulmuş olacak, hem de öteki kızlarına sıra gelecek.

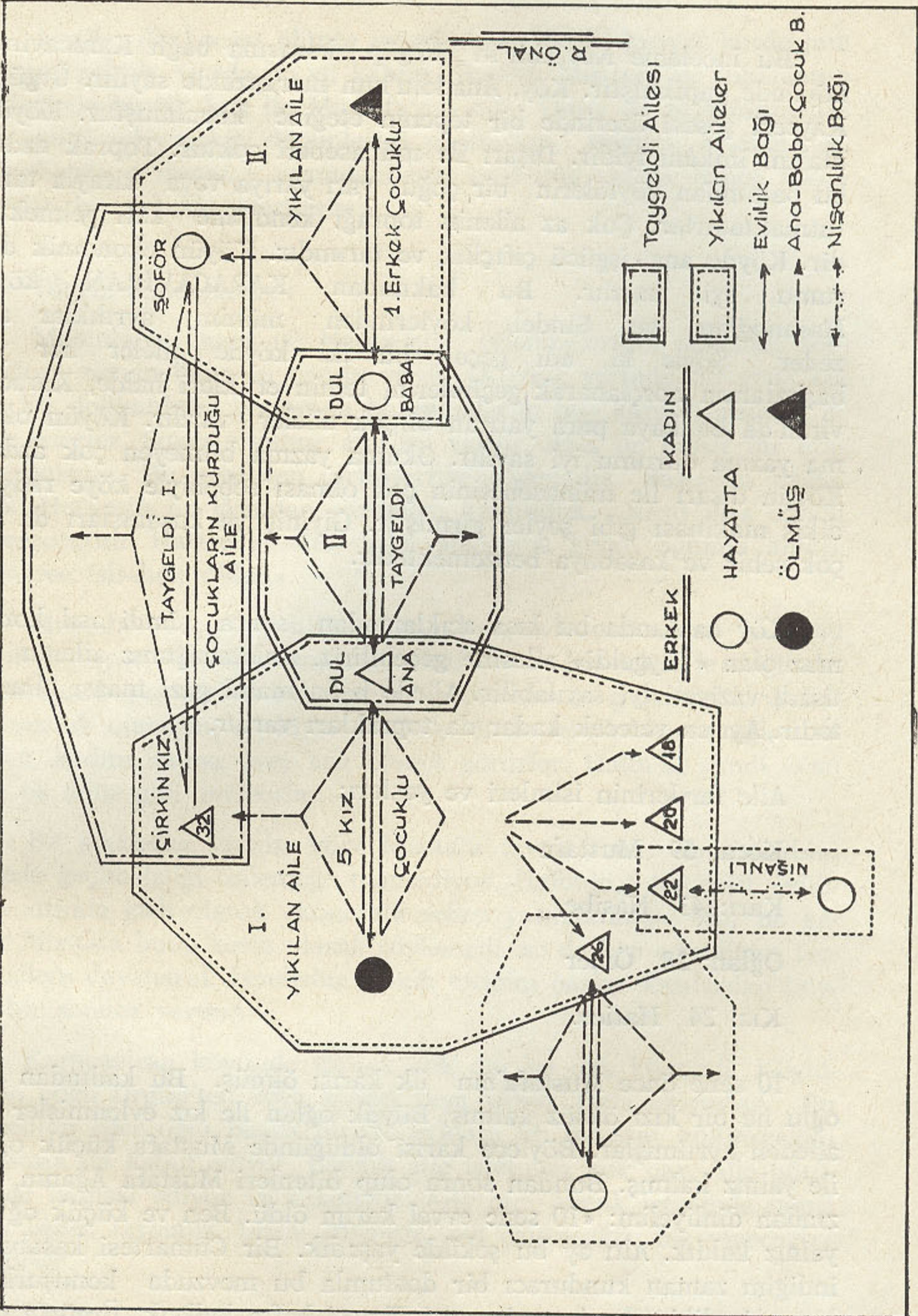
Zaten kadının evlenmesiyle, yani aileye iki kişinin ilâvesiyle malî durumlarında bir gerileme olmayacak. Çünkü genç oğlan şoförlük yapacak, ihtiyar adam bağlarında çalışacak. Daha önce dul kadın parayla adam tutup bağdakilerin çalışmalarını kontrol ve işçileri tanzim ediyormuş.

Sonra bu evlenme aile fertlerinin azalmasına, dolayısıyla masrafların da azalmasına, malî durumlarının daha da iyileşmesine sebep olacak. Çünkü büyük kızın evlenmesiyle, küçüklere sıra gelecek ve onlar evlenince de aile küçülecek. Bu şartlar altında kadın evlenmeyi kabul ediyor.

Dinî akidelere göre anne baba evlendikten sonra çocukların evlenmesi uygun olmuyor. Zira çocuklar, nazarî de olsa kardeş telâkki ediliyorlar. Onun için bir ay önce kızın ve oğlanın düğünleri yapıldı. Bütün madrafları dul kadın yaptı. Sonra da anne ve babalarının nikâhları kıyıldı. Bugün her iki aile de mesutturlar. Yalnız kızlarının çocuğu olmuyor. Buna sebep olarak da kızın yaşlı olduğu ileri sürülmektedir.

Bu çiftlerin evlenmesinden sonra kızlardan biri daha evlendi ve üçüncü kız da bugün nişanlanmış bulunmaktadır.

TAYGELDI ŞEKİL: 6

ÖRNEKOLAY : 6

Bu inceleme Nevşehir'in Ürgüp kazasına bağlı Karacaviran köyünde yapılmıştır. Köy, Anadolu'nun merkezinde sayılır. Ürgüp-Kayseri şosesi üzerinde bir tepenin eteğine kurulmuştur. Köyün ulaşım imkânı iyidir. Dışarı ile münasebeti çoktur. Toprak azdır, bu bakımdan köylülerin bir çoğu yarı yarıya veya kirayla tarla tutmaktadırlar. Çok az ailenin toprağı kendisine kâfi gelmektedir. Köyde ana-işgücü çiftçilik ve tarımdır. Köyün ekonomik durumu iyi sayılır. Bu bakımdan KARACAVİRAN köyü Hasanoğlan ve Sindel köylerinden mühim ayrılıklar arzeder. Şöyle ki, adı geçen bu iki köyde aileler her yıl başkalarına borçlanarak geçimlerini temin ettikleri halde, Karacaviran'da bankaya para yatıran birçok aileler vardır. Köyün okuma yazma durumu iyi sayılır. Okuma yazma bilmeyen çok azdır. Köyün dışarı ile münasebetinin çok olması sebebiyle köye radyo, dikiş makinası gibi şeyler girmiştir. Giyiniş ve kuşanışları da az çok şehir ve kasabaya benzemektedir.

Köy hakkında bu kısa açıklamadan sonra şimdi asıl konumuz olan «Taygeldi» ailesine geçebiliriz. Anlatacağımız ailenin iktisadî vaziyeti iyi sayılabilir. Ailede baba malûl gazi maaşı almaktadır. Ayrıca yetecek kadar da toprakları vardır.

Aile fertlerinin isimleri ve yaşları:

Koca: 59 Mustafa

Karı: 43 Nasibe,

Oğlan: 28 Ömer

Kız: 24 Hatice.

10 sene önce Mustafa'nın ilk karısı ölmüş. Bu kadından iki oğlu ile bir kızı öksüz kalmış, Büyük oğlan ile kız evlenmişler ve aileden ayrılmışlar. Böylece karısı öldüğünde Mustafa küçük oğlu ile yalnız kalmış. Bundan sonra olup bitenleri Mustafa Ağanın ağzından dinliyelim: «10 sene evvel karım öldü. Ben ve küçük oğlan yalnız kaldık. Altı ay bu şekilde yaşadık. Bir Cumartesi kasabaya indiğim zaman kunduracı bir dostumla bu mevzuda konuşurken bana şimdiki ailemi tavsiye etti. Ertesi hafta kalktık, Ürgüp'e gittik. Allah yarımada, oldu.

Nasibe ilk kocası ölünce evinden ayrılıp iki kızıyla kardeşinin yanına gelmiş. Orada üç yıl kalmış. Nasibe, Mustafa ile nikâhlanıp evlenince büyük kızı ile Mustafa'nın oğlu Ömer de nişanlanmışlar ve ertesi yıl onların düğünlerini yapmışlar. Böylece evlenmişler. Nasibe'nin o zaman 9 yaşındaki kızı ise bülûğ çağına erince Ankara'dan bir erkekle evrilmiştir.

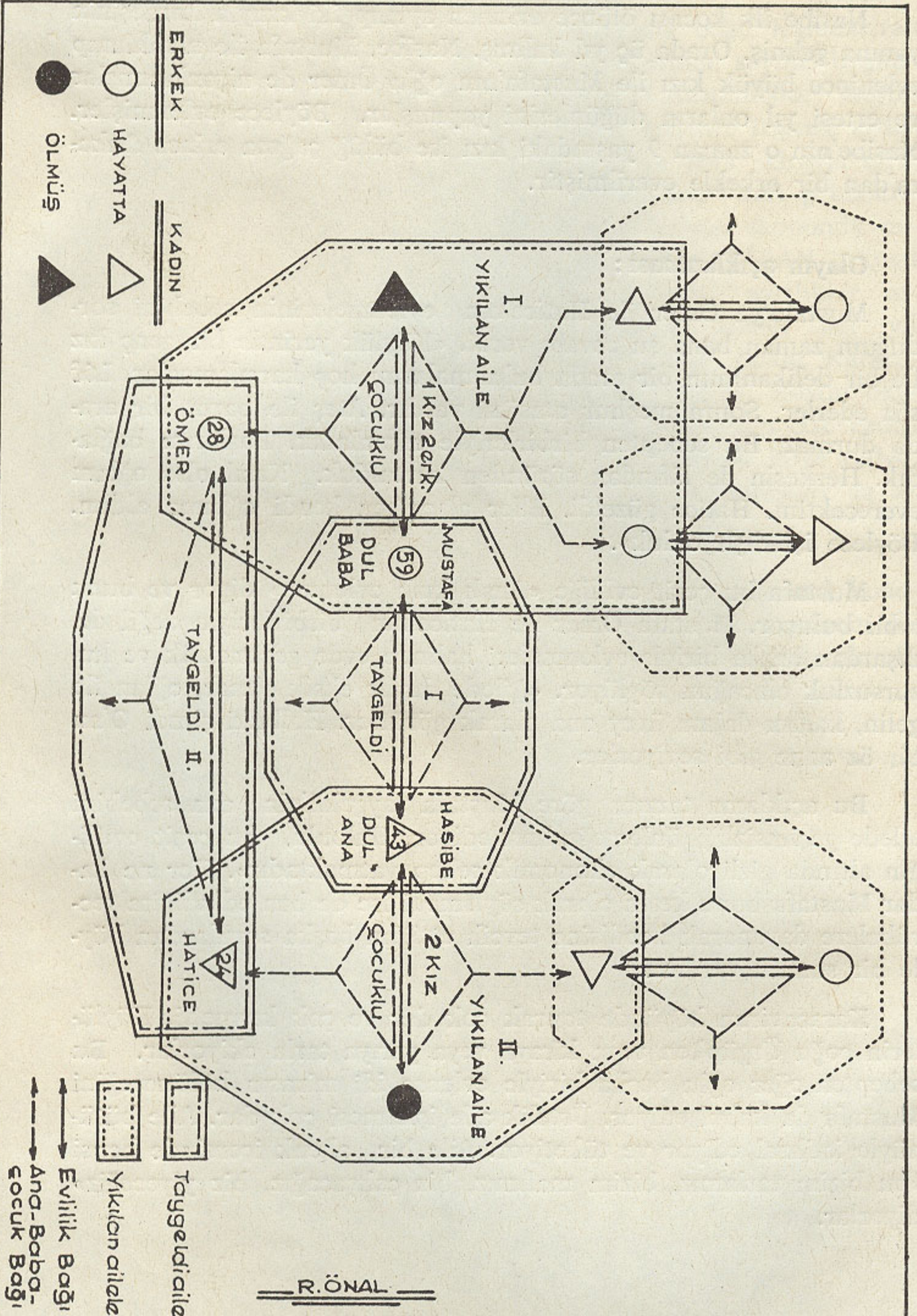
Olayın açıklanması :

Mustafa'ya Ömer ile Hatice'nin evlenmelerinin sebebini sorduğum zaman bana şu cevabı verdi. «Köylük yerinde bir genç kızle bir delikanlının bir arada bulunmalarını hoş karşılamazlar. Lâf söz edenler. Sonra meşhur atasözü vardır. Ateş ile barut bir arada durmaz. Bu sebepten birbirleriyle nişanladık. Başlarını bağladık. Henkesin de lâfından sözünden kurtulduk. Nasıl olsa oğlanı verecektim. Hatice güzeldi. Eller alacağına kendi oğluma aldım. Böylece işli-dışlı olduk».

Mustafa bu çeşit evliliğe «Analı kızlı evlenme» diyor ve bunu abii buluyor. Mustafa Ömer ile Hatice'nin birbirleriyle değil de, nişardan başka biriyle evlenmeleri halinde evde geçimsizlik ve hursuzluk olacağını söylüyor. «Ailede dırdır eksik olmaz, oğlan ile elin, kadını daima üvey ana olarak görürler. Halbuki şimdi O'nu özü öz anne gibi seviyorlar.

Bu açıklama tarzına göre Mustafa taygeldi'nin ana sebebini ailede geçimsizliği önlemeğe hamlediyor. Halbuki, bu çeşit evliliğin altında gizli olarak ekonomik sebep yatmaktadır». Her ne kadar Mustafa bunu kesin olarak söylemedi ise de ben edindiğim tecrübelerine dayanarak kendisine tevcih ettiğim başka sorulardan böyle bir sonuca vardım.

Karacaviran köyünde toprak çok dar ve çok kıymetli. Köylülerin çoğu Ürgüp'ten veya kiraya veya yarıya tarla ekiyorlar. Bu sebepten eğer oğlu başka biriyle evlense idi mirasın bölüneceğini Mustafa da kabul ediyor. Üstelik aile işletmesi çok dar. Aile bütünüyle istihlal ediyor ve tüketiyor. Aile bir ahenk içersinde hepsi «bu bizim tarlamız, bizim malımız, biz çalışacağız, biz yiyeceğiz» diyorlar.

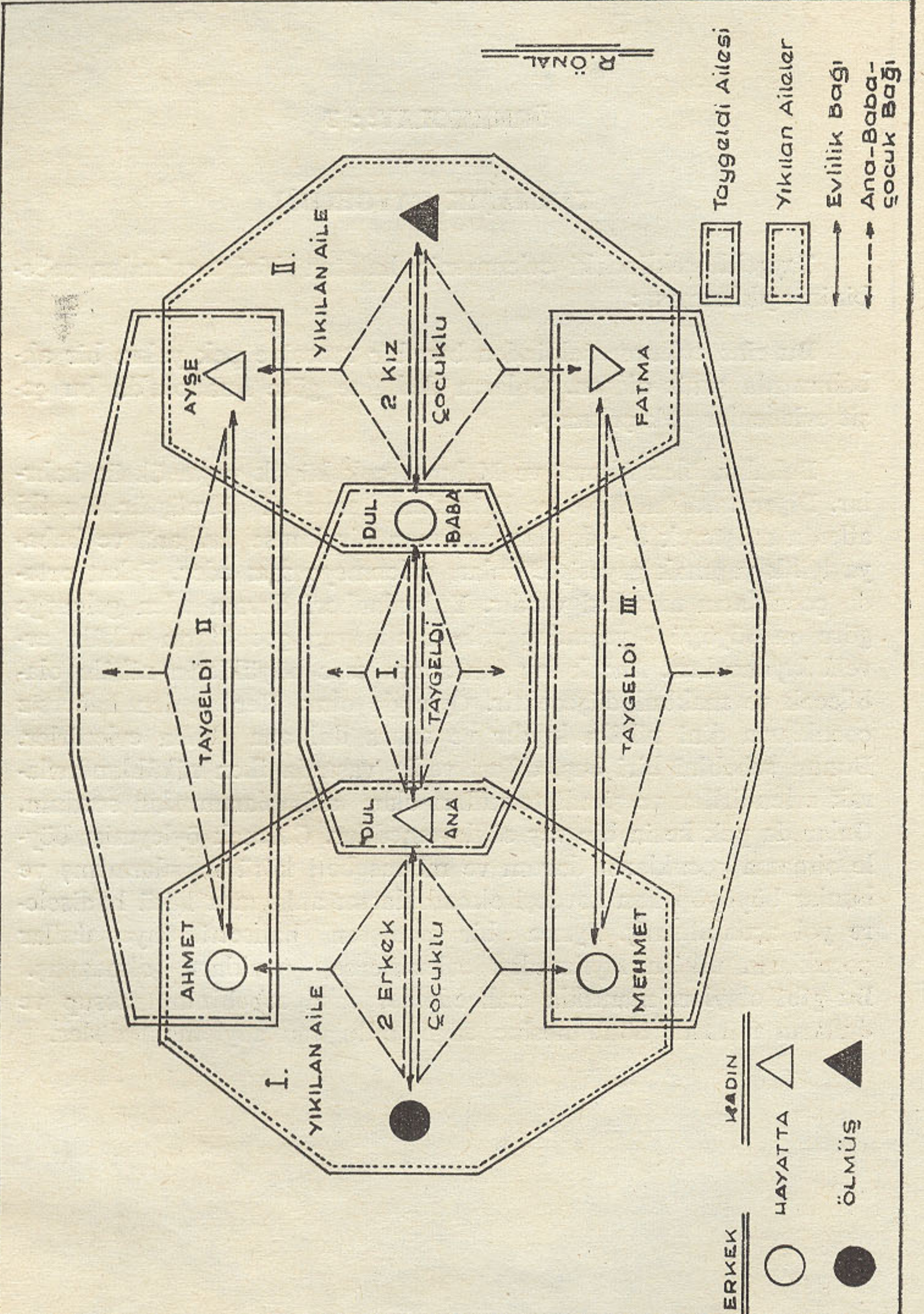
ÖRNEKOLAY: : 7**(KARMAŞIK TAYGELDİ)**

Taygeldi şeklindeki evlenmenin halktan biri tarafından sebebinin açıklanması :

Bu cins evlenme şeklinden ben bir tanesine pek yakın bir ahibamızda şahit oldum. Onların dediğine göre Anadolu'da bu çeşit evlenenler pek çokmuş.

Babaları ölen Ahmet ve Mehmet çok küçük yaşta öksüz kalırlar. Diğer taraftan Ayşe ve Fatma'nın anneleri ölmüştür. Bu iki evlenin müşterek bir dostları bulunan bir kimse dul ana ve baba iyilik yapmak gayesiyle onları evlenmeye razı eder. Fakat orta çocukların meselesi vardır. Yıllardanberi devam eden geleneğe göre en büyüğü 8 yaşından yukarı olmayan çocukların nikâhı evlenilmez. Ancak bundan sonra esas büyüklerin nikâhı olacaktır ve makbul düşecektir. Öyle de olur. Her şeyden habersiz çocukların dinî nikâhı kıyılır ve sonra dul ana baba evlenirler. Bununun sebebini biri beş, diğeri yedi yaşında iken nikâhlandırılmak evlendirilen ve şimdi torunları olan ahibalarımızdan sordum. Onlar da pek kesin bir vey söyleyemediler. Gelenek öyleymiş; böyle olmazsa çocukların durum ve münasebeti kötü karşılanırmış ve onlar büyüüp kan kardeşi olmadıklarını anlayınca kötü hâdiseler yol açılabilirmiş. Ayrıca bir inanıştan bahsetti. Şayet dullar çocukların nikâhı kıyılmadan evlenirlerse, çocukları olmazmış. Bu gibi olayları mantıkla izah edenler asıl sebebini taassup ve dulların mirasın bölünmesine engel olduğunu söylemektedirler.

TAYGELDI, Şekil: 8

ÖRNEKOLAY : 8**(KARMAŞIK TAYGELDİ)**

Bu olay Bolu İlinin Seben İlçesinin Solaklar Köyünde saptanmıştır.

Olay biri 18, öbürü 10 yaşlarında iki oğlu olan bir dul erkekle, biri 19, öbürü 12 yaşlarında kızları bulunan bir dul kadının arasında cereyan etmiştir.

Bu iki dul, evlenmeden önce, dul erkeğin 18 yaşındaki büyük oğlu ile dul kadının 19 yaşındaki çocukları nişanlanmış, bir yıl sonra da everilmişlerdir. Dulların diğer küçük çocukları ileride everilmek üzere söz kesilerek bir karara bağlanmıştır.

Olayın köylülence açıklanması :

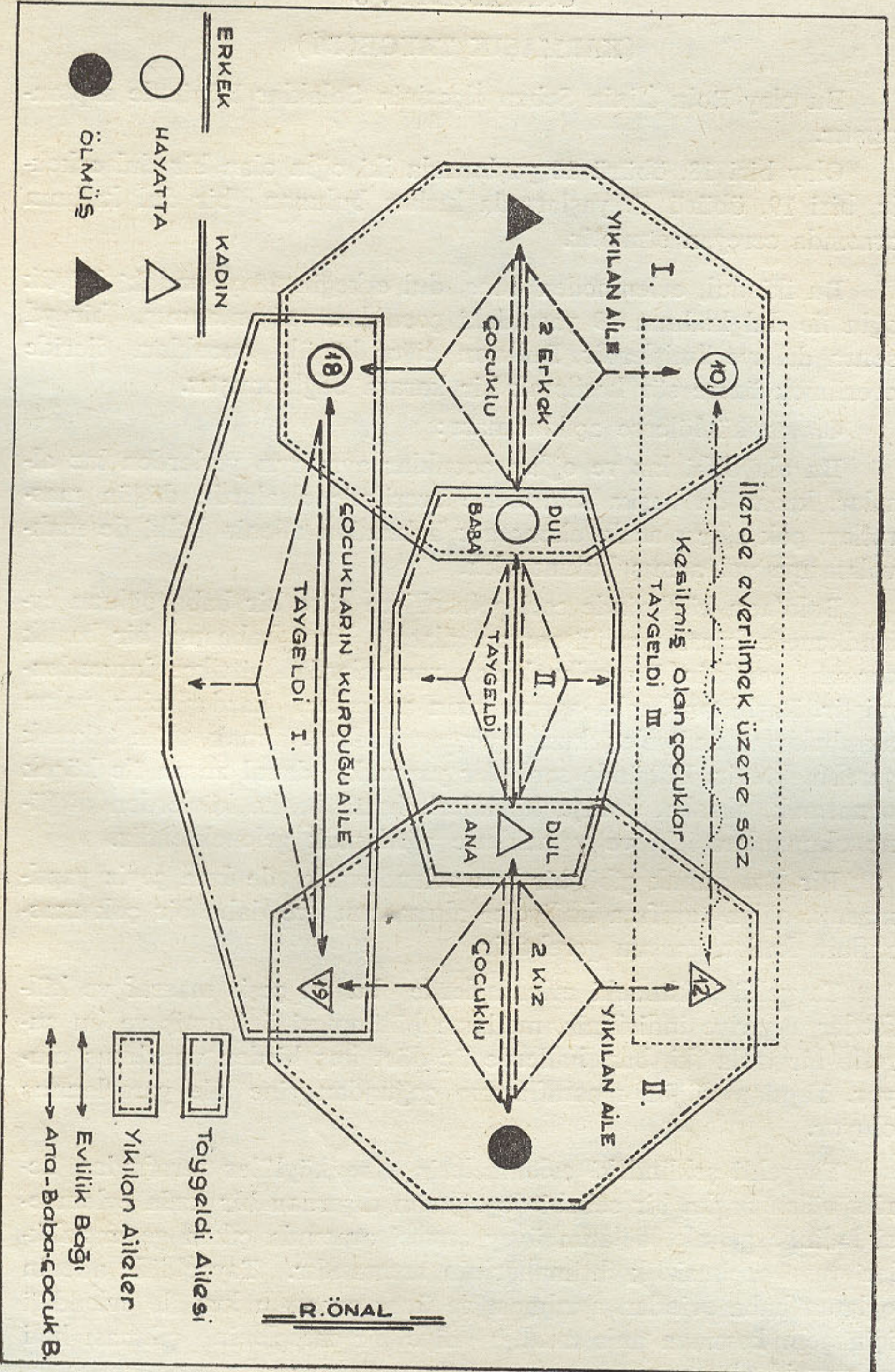
Bu olaydaki kız ve oğlan çocuklar ayrı ayrı yerlerden kız al-salar, kızlar da başka kimselerle everilmiş olsalardı, düğün mas-rafları çok ağır olacak, ekonomik bakımdan ailenin belki de mah-volmasına yol açmış bulunacaktı.

Bolu'nun köylerinde cari geleneklere göre bir baba oğlunu ev-lendirmeğe karar verdiği zaman, alacağı kızın babasına bir başlık vermesi gerektir. Bu gelenek son zamanlarda gittikçe kuvvetlen-miştir. Başlıktan başka ayrıca kızın annesine, kardeşlerine, yakın akrabalarına hediyeler, kıza çeyiz, ayakkabı... almak, altın takmak gerekmektedir. Düğünde şenlikler yapmak, davul zurna ile köçek oynatmak, akraba, komşu köylüleri, hattâ başka köylerden düğü-ne okunanları içki ve yemeklerle ağırlamak gelenektendir.

Bir kızı almak gibi, bir kızı evlendirmek de kıza çeyiz yapıl-masını, oğlan tarafına hediyeler alınmasını ve daha bir çok mas-raflara katlanılmasını gerektirir.

Taygeldi şeklindeki evlenmelerde bu iki çeşit masraf ve kül-fetler asgariye indirilmiş, malların bölünmesi önlenmiş ve bu su-retle bir taşla iki, bazı hallerde üç dört kuş birden vurulmuş olu-yor. Yapılan düğün masraflarının çoğundan yine aile yararlanmış oluyor.

Taygeldi şeklindeki evlenmelerin yine köylüler tarafından ile-ri sürülen başka bir sebebi de oğlanın dışardan bir kızla evlen-me-si halinde gelinle, oğlanın üvey annesi arasında çıkan geçimsizlik-leri veya geçimsizlik ihtimallerinin artmasıdır. Taygeldide ailenin oğlanın baba evinden ayrılması ve üvey anasının kızı ile evlendiği için gelin-kaynana anlaşmazlığı diye bir meselenin çıkması hali pek varid olamaz.

ÖRNEKOLAY : 9**(KARMAŞIK TAYGELDİ)**

Orhangazi, Marmara Bölgesinde Bursa ile Yalova arasında bir kasabadır. Osmanlı İmparatorluğu'nun ikinci hükümdarı olan Sultan Orhan tarafından kurulmuştur. Arkasını Samanlıklarına yaslamış, önünde İznik Gölü ile büyük bir tabiat güzelliğini içinde toplamaktadır. Nüfusu 10 bini bulan bu kasabada beş mi, bir otaokul, iki ilkokul vardır.

Esas geçim kaynağı, ovada yetiştirilip İstanbul'a gönderilen sebze ve meyveciliktir. Tahıllar da ekilmektedir. Yeni yolların yapılması ve İstanbul'a ulaşımın kolaylaşması ile sebze ve meyva bahçeleri tahıl tarlalarının yerini almaktadır.

En büyük cami, kasabanın ortasında bulunan Arapzade camidir. Bu caminin yirmi beş yıllık imamı, 'B Hoca' ailesini inceliyoruz. Bu aile taygeldi ailesidir. Hoca, kendisi taygeldi terimini bilmiyor, fakat buna iç-dışlı aile denilebileceğini söylüyor.

Hoca ak sakallı, altmış yaşlarında cana yakın bir adamdır. Skerden gelince evlenmiş ve bir oğlu olmuştur. Hoca on yıl kar mes'ut hayat yaşamış, fakat bu sırada karısı ölmüştür. Bunun üzerine ikinci defa evlenmiş ve bu evlilikten de bir kızı olmuştur.

Hoca'nın karısı fazla durmamış -hocanın birinci karısından çıkan oğlu yüzünden- çıkan kavga ve dırıltılardan dolayı, başka bir adamla beraber kızını hocaya bırakarak kaçmıştır. Böylece zalim Hoca bir erkek ve bir kız çocuk ile yalnız kalmıştır.

B. Hoca bu yalnızlığa fazla dayanamamış, çocuklarını -bilhasse beş yaşında olan kızını- öksüzlükten kurtarmak için üçüncü defa evlenmeye karar vermiştir.

Aynı camide bulunan hâfız, kendi köyü olan Narlıca'dan iki çocuklu dul bir kadını Hoca ile evlenmeye razı etmiştir. Hoca böylece yalnızlıktan kurtulmuştur.

Bugünkü yaş sırasına göre aile fertleri :

Hoca : 60

Karısı : 40

Hocanın oğlu : 29

Kadının oğlu : 24

Kadının kızı : 26

Hocanın kızı : 21

Evlenmeden birkaç hafta sonra Hocanın marangoz olan oğlu (29), Kadının yetişkin kızı (26) ile kırıştırmaya başlamış, bu sırada konu-komşu arasında dedikodular - fısıltılar başlamıştır. Hoca ile karısı, düşünmüşler, taşınmışlar ve bu iki genci evlendirmeye karar vermişlerdir. Yeni evliler dört ay ana-babalarının yanında kaldıktan sonra Orhangazi ile İstanbul arasında ve Orhangazi'ye 24 Km. uzaklıkta bulunan Yalova'da bir ev tutarak oraya yerleşmişlerdir. Yalova'ya gittiklerinden bir yıl sonra bir erkek çocukları olmuştur.

Hoca ile böylece dört kişi kalmışlardır. Kadının oğlu (24) bundan dört yıl önce askere gitmiş, askerliğinin onsekizinci ayında Bayram izni için Orhangazi'ye geldiğinde üvey kardeşi olan Hocanın kızının (21) gelişip güzelleştiğini görmüş ve gençler Hocanın deyimiyle - «kendileri kendi içlerini yiyip bitirmeğe» başlamışlardır. Kadının oğlu bir akşam meseleyi annesine açmış, bunun üzerine Hoca ve kadın bunları da evlendirmeye, «baş-göz etmeye» karar vermişlerdir.

Hoca, «— Demek ki, Tanrı alnımıza böyle yazmış, kimse onun isteğine engel olamaz» diyerek, delikanlı iznini bitirmeden iki genci nişanlamışlar ve askerden gelince de evlendirmişlerdir. Bu üçüncü evliliğe Hocanın oğlu (29) muhalefet etmiş, fakat Hoca onu dinlememiştir.

Böylece Hocanın evinde bugün iki aile oturmaktadır:

I — Hoca ve karısı,

II — Yeni evliler. (Yeni evlilerin henüz çocukları yoktur). Yeni kurulan ailenin başkanı şöförlük yapmakta ve en uygun bir zamanda ayrı bir eve taşınacağını söylemektedir. Taygeldi ailesi fertleri ayrı ayrı üç aile teşkil etmektedir.

Böylece Hocanın deyimiyle içli-dışlı ve bizim deyimimizle karmaşık taygeldi ailesi ortaya çıkmıştır.

S O N U Ç :

Sebepler :

1 — EKONOMİK SEBEPLER : Ailenin kurulmasında kadın bakımından (40), ekonomik sebepler büyük rol oynamıştır. Çünkü Narlıca'da iki çocuklu dul kadın fakirdir ve çocuklarını güçlükle geçindirebilmekteydi. Onun için hoca ile evlenmek bir zaruret olmuştur, denilebilir.

2 — DİNİ SEBEPLER : Ailenin meydana gelmesinde rol oynamıştır. Temel aile reisinin Hoca olması, bunda büyük etki yapmıştır. Bunun en iyi ifadesini, hocanın, «Allah böyle kısmet etmiş, böyle alnımıza yazmış» cümleleri gösteriyor.

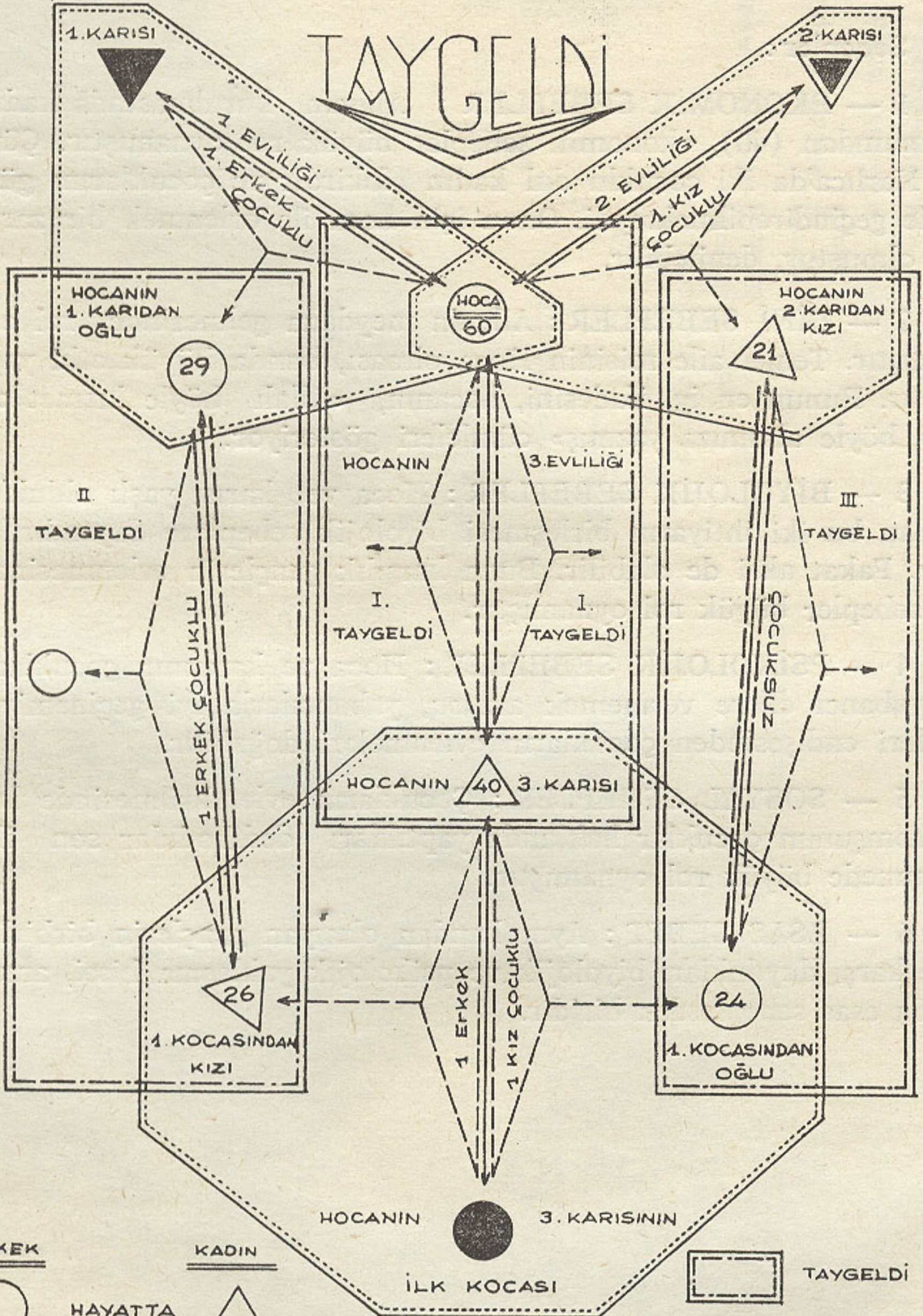
3 — BİYOLOJİK SEBEPLER : Hoca ve karısı yaşlı olduklarından bu iki ihtiyarın birleşmesi biyolojik sebeplere dayandırılmaz. Fakat aksi de olabilir. Buna karşılık gençlerin evlenmesinde bu sebepler büyük rol oynamıştır.

4 — PSİKOLOJİK SEBEPLER : Hoca ve karısının çocuklarını yabancı ellere vermemek arzusu, yabancılarla iyi geçinemeyecekleri endişesinden çocukların evlenmeleri doğabilir.

5 — SOSYAL SEBEPLER : Çocukların evlendirilmesinde konu-komşunun çocuklar hakkında yaptıkları dedikodular son iki evlenmede büyük rol oynamıştır.

6 — ESAS SEBEP : Aynı kandan olmıyan gençlerin birbirlerine karşı duydukları biyolojik ve psikolojik yaklaşma hissi, arzusu da esas sebeplerden biridir.

TAYGELDİ, Şekil: 10

ERKEK

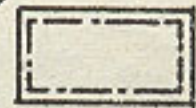
HAYATTA

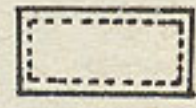
AYRILMIŞ

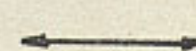
ÖLMÜŞ

KADIN

TAYGELDİ

YIKILMIŞ AİLE

EVLİLİK BAĞI

ÖRNEKOLAY : 10

(TAYGELDİ VE İÇLİ - DIŞLI AİLE)

Örnekolayların çoğunda görüldüğü gibi, köylüler taygeldi ailesine İÇLİ - DIŞLI, ANALI - KIZLI evlenme adları vermektedirler. Analı - kızlı evlenme Taygeldi terimine uymaktadır. İçli - dışlı aile terimi ise Taygeldiyi açıklayamamaktadır. Taygeldiden tamamen farklı olan içli - dışlı ailede; temel aileler fert sayısı bakımından değişmeden, bu iki ailenin çocuklarının kurdukları iki yeni aile ortaya çıkmıştır. İşte yeni kurulan bu iki aileye içli-dışlı denir. («A» ailesinin oğlu, «B» ailesinin kızı ve «B» ailesinin oğlu «A» ailesinin kızı ile evlenmiştir). Görülüyor ki, burada temel aileler yıkılmamakta, bunlara iki yeni aile ilâve edilmektedir. Taygeldide ise, başlangıçta mevcut olan iki temel aile yıkılır. Bunların yerine iki yeni aile kurulur. (Karmaşık taygeldide üç aile kurulur). Bu ailelerin birisini dul ana, dul baba, diğerini de dulların çocukları kurarlar. Demek ki, iki aile arasındaki fark kuruluş şekillerindedir.

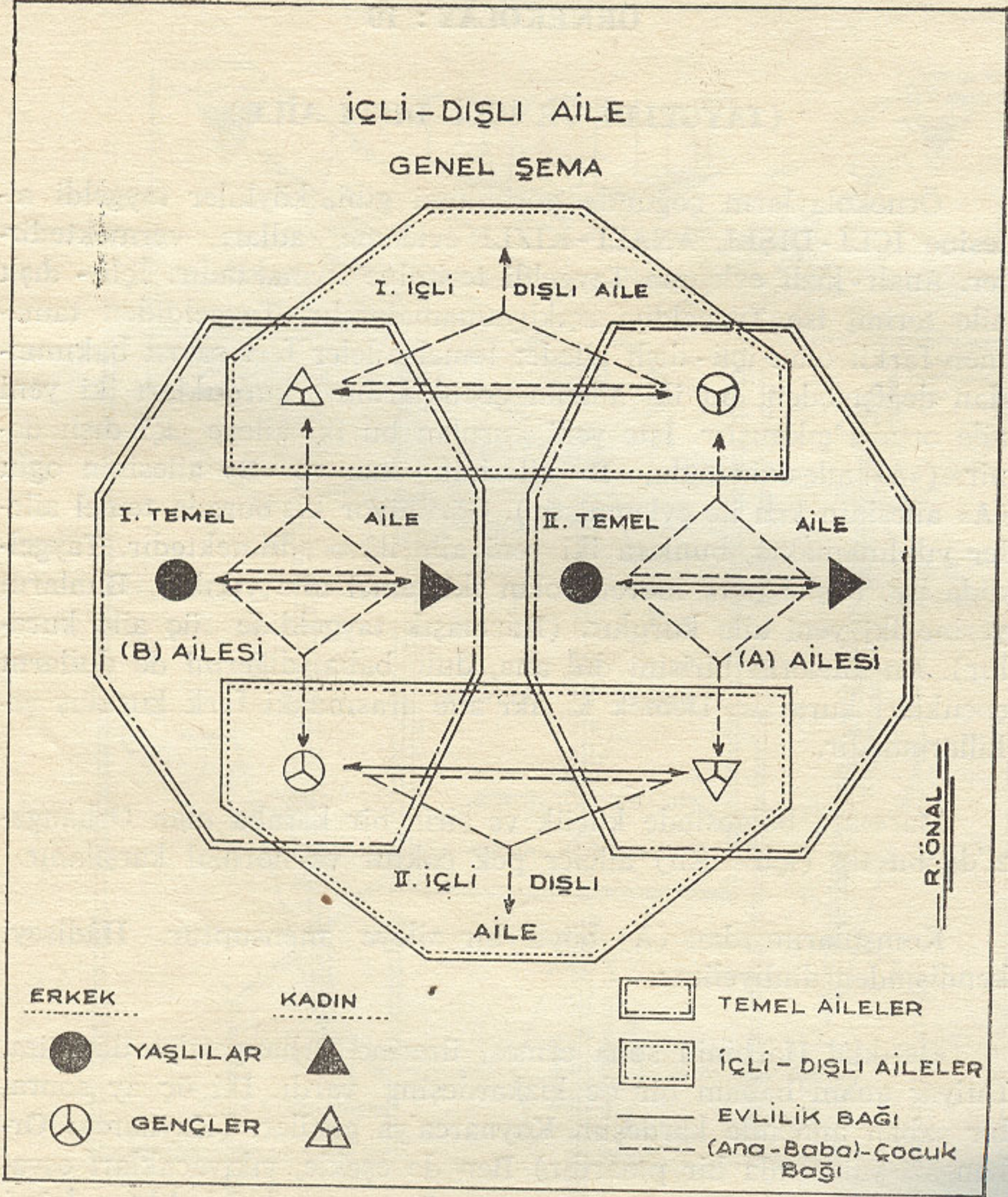
Marmara bölgesinde küçük ve şirin bir kasaba olan Orhangazi'de bu tip (içli - dışlı) aileler pek çoktur ve normal karşılanır.

Komşularımızdan (A) böyle bir aileye mensuptur. Hâdiseyi kendisinden dinliyelim :

«İstiklâl Harbinin sona ermesi üzerine Orhangazi'ye döndüm. İhtiyar anam babam bir de kızkardeşim vardı. İki üç ay sonra, bir sabah annemle kardeşim Kaynarca'ya gittiler, (Kaynarca: Orhangazi yakınında bir pınardır) Ben de eşekle, yıkıyacakları eşyayı yanlarına götürdüm. Kaynarca o gün epeyce kalabalıktı. İşimi bitirince anneme - ıslak çamaşırları asmakla meşgul - bir kız gösterdim. Annem gülümsedi ve kafasını salladı.

Annem becerikli kadındı ve (K.H.) lerin kızı (S) ile beni evlendirdi. 2 sene kadar mesut yaşadık. Bir oğlumuz oldu. Bu sıralarda (K.H.) ler karımın erkek kardeşi için kızkardeşimi istediler. Karımın ailesini yeteri kadar tanıyorduk. Oldukça zenginlerdi de, onun için fazla düşünmeden kardeşim (Ü) yü, (K.H.) lerin oğlu (E) ye verdik ve böylece içli-dışlı olduk.

TAYGELDİ, Şekil: 11

EK : III

ÖRNEKOLAY
İÇGÜVEYLİĞİ**Köyü Tanıtma :**

İnceleme yapılan köy, Ankara ilinin Nallıhan ilçesine bağlı Akdere köyüdür. Ankara'ya uzaklığı 163, Nallıhan'a uzaklığı ise 1,5 km. dir. Nüfusu 250, ev sayısı 45 dir.

Köyün geçinme şekli ziraattir. Hububattan en ziyade buğday, arpa, pirinç yetiştirilir. Pirinç bu köyün ekonomik hayatında çok mühim rol oynar.

Köyün arazisi dağlık ve dardır. Her türlü mutedil bölge bitkileri yetişir. Köy ilçeye çok yakın olduğundan okulu yoktur. Köyün çocukları ilçedeki ilkokula giderler. Köy halkının yüzde 55,6 sı okuma yazma bilir.

Köyün evleri ahşap ve tamamen iki katlıdır. Üzerleri yerli kiremitle örtülüdür. Evlerin en alt katı ahır, samanlık olarak kullanılır. Halk, geleneklerine bağlıdır. Fakat bu bağlılık ilçenin etkisi ile eski durumunu yavaş yavaş kaybetmektedir.

Akdere köyünde imece, yardımlaşma gibi sosyal olaylar diğer köylere nazaran daha esaslı bir şekildedir.

Temel Konumuz :

İçgüveyisi :

Erkeğin kız evine gitmesi ve hayatının sonuna kadar orada kalmasına içgüveyiliği, o erkeğe de içgüveyisi denir. İçgüveyiliği aşağı yukarı memleketimizin her köyünde vardır. Fakat inceleme yapılan Akdere köyüne bu geleneğin yeni girdiğini anlamak mümkündür. Şöyle ki: 60 yaşından yukarı olan erkeklerden içgüveyisi olan hiç görülmemiştir. Diğer yaşlar arasında da şu şekildedir:

40 - 60 yaş arasında hiç yok,

30 - 45 yaş arasında 3 kişi,

12 - 20 arasında 2 kişi

Bu duruma göre Akdere köyüne içgüveyliğinin girmesi en fazla 30 - 35 yıllık bir süre içindedir.

İçgüveyliği halk arasında esirlik diye telâkki edilir. İçgüveyisi olan kimsenin aşağı bir insan olduğu zannedilir. İçgüveysinin kimsenin yanında serbest serbest konuşmaya hakkı yoktur. Ancak kendisine bir şey sorulduğu veya kendisine lâf düştüğü zaman konuşabilir. Zenginlik veya fakirliğin de içgüveyliği üzerinde büyük etkileri vardır. İçgüveyisi zengin bir adamın evine gitmişse o zaman biraz daha iyicedir. Fakat ne de olsa içgüveyliği müessesesi iyi bir müessese sayılmaz.

İçgüveyliğin halk nazarında kötü etkiler uyandırmasına rağmen bu olayın sebepleri şunlardır :

Erkek çok fakir bir ailenin oğludur. İleride ailesini geçindirecek malı mülkü yoktur. Bunun için babası onu herhangi bir adamın yanına içgüveyisi olarak verir.

Bir ailenin erkek evlâdı fazladır. Mallarının fazla dağılması ve dağılan malların ailenin hissedarlarını idare etmiyecek derecede az olmasından dolayı, erkek evlâtlarının bir kısmını içgüveyisi olarak başka birinin yanına verir.

Erkek çok fakirdir. Çoktanberi de bir Ağanın yanında hizmetkârlık veya çobanlık yapmaktadır. Gerek çalışması, gerekse ahlâkî bakımdan Ağasının üzerinde iyi etkiler bırakmıştır. Bu yüzden Ağası onu içgüveyisi olarak alır.

Bu olayın başka sebepleri daha vardır. Bir ailenin bir kızından başka evlâdı yoktur. Aile yuvasının devamını ve mallarının da dağılmamasını sağlamak için kızını dışarıya vermez. Bu gibi aileler eve içgüveyisi koyarlar. Bu iş resmî muameleye tâbi tutulur. Yapılan düğünde bütün masraf ve mesuliyet kız tarafına aittir. Buna -hazıra konma- denir. Bu şekilde içgüveyliğine Akdere köyünde daha çok rastlanır.

Bir kadının kocası öldüğünde kendisine ve çocuklarına bakmak için bir erkekle evlenir. Buna erkeğin dul kadının evine gittiği anlamına gelen (dul evine düşme) denir. Bu olay hiçbir resmî muameleye tâbi tutulmaz. Yani evlenmenin gerektirdiği nişan, nikâh, düğün gibi merhaleleri atlatmak mecburiyeti yoktur.

İçgüveysinin Sosyal, Psikolojik Durumu :

İçgüveysi her bakımdan topluluk içinde mahcun durumdadır

Kendisinde daima bir aşağılık duygusu hisseder. Herkese hüürnet göstermek mecburiyetinde olduğunu zanneder. Kendisine -sen elin kapısından geçinenlerden değil misin- dedirtmemek için elinden geldiği kadar alçak gönüllülük göstermek zorunda kalır.

İçgüveysi aile içinde herkesin emrettiği, bütün işleri yapmak mecburiyetinde olan evin bir hizmetkârı gibi çalışmak mecburiyetindedir. Evde herhangi bir şeye kızsâ, öfkelenip söylenemez, söylelse -benim kapımdan geçiniyorsun- diye kendisine çıkışılır. Bunun için kendisine yapılan bütün hakaretleri hazmetmesi lâzımdır. Ancak evin reisi baba veya ana öldükten sonra içgüveysi evde sözünü geçirebilir.

İçgüveysi köy topluluğu için de bir meseledir. Köy odasına veya herhangi bir topluluk içine gitse en geride oturmak mecburiyetindedir. Kendisine lâf düşmedikçe istediği gibi serbestçe konuşamaz. Büyüklerin kendisine karşı sevgisi olmaz. Bu demek değildir ki, onun bu topluluk içinde yaşamasına imkân yoktur. Bu şu demektir. İçgüveysi evde aile mensuplarından nasıl muamele görürse, köy topluluğunu teşkil edenlerden de aynı muameleyi görür.

İçgüveysinin gittiği evde ana, baba, kardeşlerden herhangi birisi evin reisidir. İçgüveysi onların emrinde çalışmaya mecburdur. Fakat bunlar öldükten sonra evin reisliği iç güveysine intikal eder.

İçgüveysi aile reisi olduktan sonra topluluğun da kendisine karşı olan tavır ve hareketleri değişir. Evinin bütün idaresi kendisine kaldığı için toplumla münasebetleri sıklaşır. Çünkü köy topluluğu içinde yardımlaşmalar, ödünç alıp vermeler olmadıkça o topluluk içinde yaşamak mümkün değildir. Bunun için de her aile reisi bunları yapmak mecburiyetindedir. Bu vesile ile de içgüveysi köy topluluğu ile kaynaşmış oluyor.

S O N U Ç :

Biliyoruz ki, diğer düğünlerde yapılan bütün masraf iki tarafa ait olduğu halde, içgüveysi düğünlerinde yapılan masraflar kız tarafına aittir. Bunu Akdere köyünde şu şekilde açıklarlar. Ailenin kurulabilmesi ve onun devam edebilmesi için muhakkak erkeğe ihtiyaç vardır. Yuvayı kuran dişi kuştur derler ama, yuvanın yaşamasını da erkek erkek kuş sağlar. Kurulan evde yaşamadıktan sonra o yuvanın hic bir değeri yoktur.